ҚИШЛОҚ ҲАЁТИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИЖТИМОИЙ- ИҚТИСОДИЙ ГАЗЕТАСИ

1974 ЙИЛ 1 ЯНВАРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

МУАССИСЛАР ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚИШЛОҚ ВА СУВ ХЎЖАЛИГИ ВАЗИРЛИГИ, «ЎЗМЕВАСАБЗАВОТУЗУМСАНОАТ» УЮШМАСИ

1997 йил 18 февраль. Сешанба № 14 (5.787). Сотувда эркин нархда

ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ КЕНГАШИ СЕССИЯСИ

СУРАТЛАРДА: сессия пайти.

М. АМИН ва Ш. ОЛИМОВ (ЎзА) олган суратлар.

14 февраль куни халқ депутатлари Фарғона вилоят Кенгашининг навбатдан ташқари сессияси бўлди. Унда мазкур вилоятдан сайланган Олий Мажлис депутатлари, республика вазирликлари, қўмита, концерн, уюшма, корпорация, идора ва ташкилотларининг раҳбарлари иштирок этди.

Сессияда ташкилий масала кўрилди. М. Исломов пенсияга чиқиши муносабати билан вилоят ҳокими вазифасидан озод этилди. Республика Президенти Ислом Каримов тавсиясига биноан Бешариқ тумани ҳокими лавозимида ишлаб келаётган Нуъмонжон Мўминов Фарғона вилояти ҳокими этиб тасдиқланди.

Президент Ислом Каримов сессияда нутқ сўзлади.

Сессия ишида республика Бош вазирининг биринчи ўринбосарлари И. Жўрабеков, Қ. Обидов, Президентнинг Давлат маслаҳатчилари Т. Алимов, Б. Ғуломов, Ё. Жалолов, Бош вазир ўринбосари М. Усмонов қатнашди.

***

Президент Ислом Каримов шу куни Тошлоқ туманида ишга туширилаётган «ДЭУ текстиль компани» корхонасини кўздан кечирди. Корхона раҳбарлари ва муҳандислари билан суҳбатлашди.

Мазкур корхона қурилишига 58 миллион АҚШ доллари миқдорида капитал маблағ сарфланмоқда. Бу ерда маҳаллий хом ашёни қайта ишлаб, йилига 13 минг тонна жаҳон андозалари талабларига жавоб берадиган ип йигирилади. Давлатимиз раҳбари чет элга сотилиши мўлжалланаётган маҳсулотнинг камида 50 фоизи тайёр ҳолда бўлиши, маҳаллий ёшлардан замонавий технологиянинг барча сир-асрорларини биладиган мутахассислар тайёрлаш лозимлигини, жаҳон бозорида рақобатбардош маҳсулот ишлаб чиқариш муҳим аҳамиятга эга эканлигини таъкидлади.

(ЎзА).

ЯНГИЛИККА ИНТИЛИБ ЯШАШ — ТАРАҚҚИЁТ ГАРОВИ

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ФАРҒОНА ВИЛОЯТ КЕНГАШИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ СЕССИЯСИДА СЎЗЛАГАН НУТҚИ

Қадрли дўстлар!

Муҳтарам депутатлар!

Ўзбекистоннинг бой тарихий ва маънавий хазинасида Фарғонанинг алоҳида ўрни ва муносиб ҳиссаси бор. Бу ерда асрлар мобайнида шаклланиб, буюк мазмун ва моҳият касб этган улуғ анъаналар, урф-одатлар, қадриятлар миллатимизнинг тараққиёт йўлида муҳим аҳамият касб этади.

Фарғона вилояти нафақат табиий гўзаллиги билан, балки, жуда катта ва такрорланмас ишлаб чиқариш салоҳияти, ҳунармандчилик ва маърифий тажрибалари билан ҳам алоҳида нуфузга эга.

Фарғона вилояти диёнатли, ориятли, меҳнаткаш, бағри кенг, меҳмондўст халқи билан ҳам оламга машҳур. Бу заминда миллий қадриятларимиз ва маънавиятимизга ҳамда жаҳон илм-фанининг ривожига улкан ҳисса қўшиб, миллатимизни дунёга танитган Аҳмад Фарғоний, Бурхониддин ал-Марғилоний каби улуғ зотлар етишиб чиққан.

Фарғона адабий муҳитида камол топган Муқимий, Фурқат, Завқий ва Собир Абдулла каби улуғ маърифатчиларнинг миллатимиз маънавий хазинасига қўшган ҳиссалари ҳам беқиёсдир.

Увайсий, Нодира, Анбар Отин ва Дилшод Барно каби нозик қалб соҳибалари эса ўзбек аёлининг беқиёс маънавий гўзаллигининг, иффати ва садоқатининг бетакрор тимсолидир.

Ўзбек театри, қўшиқчилик ва мусиқа санъатининг йирик намояндалари Юсуфжон қизиқ Шакаржонов, уста Олим Комилов, Тамарахоним, Ҳалимахоним, Мукаррамахоним, Жўрахон Султонов, Маъмуржон Узоқов, Наби Раҳимов, Ҳамза Умаров, Таваккал Қодиров каби истеъдодлар билан ҳар қанча фахрлансак арзийди.

Истиқлол йилларида Фарғона вилояти халқ хўжалигининг барча соҳаларида ижобий ўзгаришлар амалга оширилди. Бозоргир маҳсулотлар ишлаб чиқарадиган янги тармоқ ва корхоналар барпо этилди.

Кейинги йилларда Қувада қандолатчилик фабрикаси, Қўқонда спирт заводи, Қувасойда ойна ишлаб чиқариш цехи, Риштонда мебель фабрикаси ва Фарғона шаҳрида «Ўзсаламан» қўшма корхоналарининг ишга туширилганлиги вилоятда саноатни ривожлантиришда муҳим туртки бўлди.

Бундан ташқари, чет мамлакатлар билан ҳамкорликда янги ишлаб чиқариш корхоналарини барпо этиш, мавжудларини қайта жиҳозлаш ва ривожлантириш борасида ҳам бир қанча ишлар амалга оширилмоқда.

Аҳолининг 80 фоизи тоза ичимлик суви билан таъминланди. Газлаштириш эса истиқлол йилларида икки баравар кўпайди, яъни 75 фоизга етди. Ҳатто энг чекка, тоғли Шоҳимардон қишлоғига ҳам табиий газ етиб борди. Шаҳар ва туман марказларида шарқона усулда бозор, дўкон ва маиший хизмат шохобчалари қурилиб, ободончиликка катта эътибор берилди.

Шу ўринда ватанимиз тарихи ва маданиятида ўз ўрни ва салоҳиятига эга бўлган шаҳарлардан бири — Қўқон шаҳри ҳақида алоҳида тўхталиб ўтиш мақбул деб ўйлайман. Қўқон аҳли ўзининг нафис санъати, ҳунармандлиги ва адабий муҳити, маърифати ва юксак маънавияти билан ном қозонган.

Истиқлол йилларида Қўқоннинг қиёфаси тубдан ўзгариб, у ўзининг қадимий санъат ва тижорат маркази сифатидаги нуфузини тиклай бошлади. Янги саноат корхоналарини барпо этишга, тадбиркорликни кенг ривожлантиришга катта эътибор берилди. Хамиртуруш заводи, телефон станцияси, вилоят офтальмология маркази қуриб ишга туширилди. Спирт заводининг иккинчи навбати, янги автовокзал ва янги тўқимачилик комбинати қурилиши жадал суръатлар билан олиб борилмоқда.

Шаҳарда миллий меъморчилик услубида қуриб битказилган 300 дан ортиқ хусусий дўконни кўрган одамнинг кўзи қувонади. Шарқ тижорат санъати анъанасига мувофиқ кечаю-кундуз ишлайдиган биринчи улгуржи савдо бозори — «Бозори шаб» ҳам ана шу Қўқонда барпо этилгани бежиз эмас.

Халқ ҳашари, ўзаро беғараз инсоний ёрдам каби анъаналаримиз Қўқон заминида жуда яхши ривожланяпти. Мана, биргина мисол: шаҳар ўрдасининг катта бир залини Ўзбекистон халқ рассоми 87 ёшли Сайдаҳмад ота Маҳмудов ўғиллари ва шогирдлари билан уч ой мобайнида бепул таъмирлаб берди. Бундай олижаноб иш учун ҳар қанча тасаннолар айтсак арзийди.

Қўқон шаҳридаги каби ташаббускор инсонларни Марғилон, Тошлоқ ва Қувасой шаҳарларида ҳам кўплаб учратиш мумкин. Номлари зикр этилган шаҳарларда ҳам моддий ва маънавий бунёдкорлик ишлари яхши йўлга қўйилган. Энг муҳими, одамларда ёруғликка ишонч ва интилиш бор. Шу юрт учун куйинадиган, шу юрт тақдирини ўйлайдиган ҳар қайси инсон бу ўзгаришларни кўриб албатта қувонади, қалби ғурурга тўлади.

Ҳурматли халқ ноиблари!

Фарғона республика халқ хўжалигида етакчи ўринлардан бирини эгаллайди. Мамлакатимиз иқтисодий тараққиётида бу заминнинг бой имкониятлари, беқиёс ишлаб чиқариш қуввати, маънавий ва ақлий заҳиралари алоҳида мавқега эга.

(Давоми 2-бетда).

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

Н. Ш. МЎМИНОВНИ ФАРҒОНА ВИЛОЯТИНИНГ ҲОКИМИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 93-(12-банди) ва 102-моддаларига мувофиқ:

Нуъмонжон Шодиевич Мўминов Фарғона вилоятининг ҳокими этиб тайинлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1997 йил 14 февраль.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

М. Й. ИСЛОМОВНИ ФАРҒОНА ВИЛОЯТИНИНГ ҲОКИМИ ВАЗИФАСИДАН ОЗОД ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Мирзажон Йўлдошевич Исломов пенсияга чиқиши муносабати билан Фарғона вилоятининг ҳокими вазифасидан озод этилсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1997 йил 14 февраль.

Терак — доим керак

ҲОЖИ ОТАНИНГ ИБРАТИ

Кўкка адл бўй чўзаётган дуркун ниҳолларга боқиб, шулар бор-йўғи бир ярим йил бурун экилганини эшитган киши ҳайрон қолади. Бу Калифорния тёракларининг бўйи ҳозир тўрт-беш метр келади.

Шаҳрисабзлик Ҳаким ота Очилов тумандаги чорва молларини дори-дармон билан таъминлаш идорасида узоқ йиллар самарали ишлади. Пенсияга чиққач, савоб ишга қўл урди. Шу ниятда тўғри Самарқандга йўл олди. У ердан беш мингта Калифорния тераги қаламчалари олиб келди. Каттагина томорқасини экишга ҳозирлади. Қаламчаларни мутахассислар маслаҳатларига амал қилиб ўтқазди. Кўп ўтмай ниҳоллар бўй кўрсатди. Тажриба бу навли тераклар бизнинг иқлим шароитига ҳам мос эканлигини намоён этди.

Теракзорларни янада кенгайтириш мақсадида отахон шу тумандаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалиги бошқаруви раиси Азамат Боймуродовга ер олиш масаласида сўз очди. Раис унинг эзгу ниятини қўллаб-қувватлаб, хўжалик ҳудудидан бир гектар ер ажратиб берди.

Мана иккинчи йилдирки, унда Ҳ.Очилов ўтқазган қирқ мингта яқин терак дарахтлари қишда чиниқиб солланиб турибди.

— Калифорния тераги ниҳоятда тез ўсувчанлиги, шу билан бирга турли ҳашорат ва касалликларга чидамлилиги, айниқса, тупроқ танламаслиги билан маҳаллий теракларимиздан тубдан фарқ қилади, — дейди у киши. — Бундан ташқари, унинг етилган танасидан 100-120 тагача қаламча тайёрлаш мумкин. Агар ерга яхшилаб ишлов берилса, пушталари 60 сантиметр қилиб олинса яхши ривожланади. Шунда бир гектар майдонда 50 мингтагача қаламча кўкартириш мумкин. Иккинчидан, Калифорния терагининг танаси бизнинг кўк ва бошқа маҳаллий дарахтларимизга нисбатан бирмунча мустаҳкам. Шу билан бирга меҳнат ва харажати кам.

Дарҳақиқат, Шаҳрисабз туманидаги Капкон қишлоғида яшовчи, Ҳаким ҳожи Очил ўғли эзгу ва савобли ишга қўл уриб, юртимиз истиқболи йўлида ҳормай-толмай меҳнат қилаётир. Бугун барқ уриб ўсаётган бу тераклардан эртага улкан ва кўркам иморатлар қад кўтаради, қишлоқларимиз янада гўзаллашади.

Абдунаби БОБОЁРОВ.

Яхшидан боғ...

Гўзал табиатнинг шайдолари кўп. Субҳиддин ака Қутлиев ана шундайлардан. У кишининг ҳовлиси нақ жаннатни эслатади. Субҳиддин ака томорқадаги ниҳолзорга ишлов бериш, ўғитлаш, суғоришдан ҳеч эринмайди. Ҳар йили хонадонида 20 турдаги мевали дарахт кўчатларини етиштиради. Эрта баҳорда 100-150 туп ниҳолни дўсту биродарларига тарқатади. Мабодо Наврўз арафасида кимнингдир уйига меҳмон бўлиб борса, албатта 2 ёки 4 туп мевали кўчат элтиб, ўтқазиб қайтади. Табиат ва гўзаллик шайдоси қайси хонадонда ўзи эккан олма, нок, ўрик, гилос, олча, шафтоли, бодом, анжир ёки бошқа дарахтларни кўрганида завқланади.

Кўп йиллардан буён Қизилтепа туман электр тармоқлари идорасида ҳалол ишлаб, шаҳарнинг Ҳамид Олимжон номли кўчасида яшаб келаётган Субҳиддин Қутлиев кейинги ўн йил мобайнида қарийб минг туп ниҳол кўпайтириб одамларга тарқатди.

Б.ЭГАМОВ.

Тармоқ таҳлили

ҒАЛЛА ҲОСИЛДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ОМИЛЛАРИ

Кейинги йилларда республикамизда ғалла мустақиллигига эришиш борасида бир қатор ишлар амалга оширилди. Экин майдонлари ҳажми кенгайди, тармоққа бўлган эътибор кучайди. Давлат томонидан катта тадбир амалга оширилди. Айниқса, унумдор жойлардан ерлар ажратилганлиги, ғаллачилик ҳам, пахтачилик каби давлат сиёсатига айлантирилганлиги муҳимдир. Юртимизнинг кўпгина вилоятларида бу борада илғор тажрибалар тўпланяпти.

Баъзи хўжалик ва бригадаларда ҳосилдорлик 60-75 центнерни ташкил қилмоқда. Бу республикамизда тармоқни юксалтириш, ғалла мустақиллигига эришиш учун барча шарт-шароит, имконият мавжудлигини кўрсатди.

Лекин ўтган уч йилни таҳлил қиладиган бўлсак, ишнинг талаб даражасида эмаслиги, имкониятлардан тўлиқ фойдаланмаётганлигимиз кўзга ташланади. Бу ҳақда шу йил 27 январда Вазирлар Маҳкамасида қишлоқ хўжалик масалалари батафсил муҳокама қилинган йиғилишда ҳам сўз борди. Олдимизда турган масалаларни зудлик билан ҳал йўлидан олиб бориш лозим. Ер майдонлари ҳажмини кўпайтиришнинг имкони йўқ. Ҳозир 1,5 миллион гектарда ғалла ўстирилмоқда. Энди уни кенгайтириш мумкин эмас. Фақат деҳқончилик маданиятини ошириш, фан ютуқларидан фойдаланиш ҳисобига ҳосилдорликни ошириш мумкин.

Қишлоқ хўжалиги ривожланган мамлакатлар тажрибаси бунга мисол бўла олади. Уларда 50-80 центнердан ҳосил олинмоқда. Бизда ҳам шундай натижаларга эришиш учун аввало уруғчиликни йўлга қўйиш, тезпишар, серҳосил навларни яратиш, мавжудларидан туманларнинг табиий иқлим шароитини ҳисобга олган ҳолда оқилона фойдаланиш, экиннинг агротехника қоидаларига тўла риоя қилиш талаб этилади. Бу борада олимлар, мутахассислар, хўжалик, туман, бевосита тармоққа тегишли раҳбарлар олдида амалга оширилиши лозим бўлган масъулиятли вазифалар турибди.

Айниқса, ҳозир олимлар олдида асло кечиктириб бўлмайдиган юмушлар бор. Суғориладиган майдонлар учун барча туманларнинг табиий иқлим шароитига тўғри келадиган навлар оз. Борлари ҳам шу куннинг талаби даражасида эмас. Масалан, ҳозир юқори ҳосил бераётган навларнинг кўпчилиги республикамиз ташқарисидан олиб келинмоқда. Андижонлик тадбиркор ғаллакорлар Россиядан «Спартанка», «Скифянка», «Юна» навларини олиб келиб, яхши натижаларга эришаётирлар. Лалми майдонлар учун мўлжалланган навлар эса жуда оз.

Республика давлат нав синаш станцияси олдида катта вазифалар турибди. Районлаштириш масаласи алоҳида эътиборни талаб қилади. Тавсия қилинган навларни об-ҳаво, ер шароитига қараб назорат қилиб туриш лозим. Вақт ўтиши билан бошқа навлар тавсия қилиниши зарур. Шу билан бирга натижаларга қараб, туманларга мос навлар экилиши мумкин.

Сифатли сара уруғ тайёрлаш ҳосилдорликни оширишнинг асосий омилларидан бири ҳисобланади. Ҳозир кўп жойда уруғлар аралашиб кетган. Уруғлар бузилишига йўл қўймаслик жоиз.

Экин агротехникасига риоя қилиш ҳам ҳосилдорликни ошириш омилларидан бири ҳисобланади. Бу ишни ерни экишга тайёрлашдан бошлаш лозим. Тупроқ яхши тайёрланмаслиги туфайли ҳосилдорлик 6-10 центнер, ўғитни ўз вақтида бермаслик оқибатида 14 центнер, экинлар нотекис ерга жойлаштирилиши натижасида тўрт центнер, уларни ўт босиши туфайли эса 60 фоизга камайиши мумкин. Шу боис агротехника қоидаларига қатъий риоя этилиши муҳимдир.

Туманлар, хўжаликларнинг иқлим шароитига қараб ғаллани экиш муддатларини ҳам кўриб чиқиш керак. Уни имкон даражасига қараб олдинга суриш лозим. Шу билан бирга алмашлаб экиш, ерни маълум муддатга қора шудгор (дам олдириш) қилиб қўйиш ҳам ҳосилдорликни ошириш омилларидан биридир. Тўғриси, бизда бу ишлар номигагина бажарилади. Айниқса, қора шудгор қилиб қўйиш масаласида аҳвол мутлақо талабга жавоб бермайди.

Тармоқда аҳволнинг талабга жавоб бермаслиги сабабларидан бири баъзи ўринларда техниканинг такомиллашмаганлиги туфайли исрофгарчиликка йўл қўйилмоқда. Масалан, ҳозир 400 минг гектарда ғўза ичига уруғ экилган. Биздаги мавжуд техниканинг такомиллашмаганлиги боис бундай ерларга дон экилаётганда 30 фоиз уруғлик жойига тушмаётир.

Ҳозир сув тақчиллиги муаммоси мавжуд. Айни ғўзани суғориш зарур бўлган пайтда ғаллани ҳам оби-ҳаётга қондириш эҳтиёжи пайдо бўлади. Бир гектар дон экилган ерга саккиз минг куб сув сарфланмоқда. Бу меъёрга қараганда 2,5-3 марта кўпдир. Давр суғориш технологиясини такомиллаштиришни тақозо қилмоқда. Бунинг учун фан ютуқларидан фойдаланиш, чет давлатлар тажрибасини жорий қилиш лозим.

Масалан, томчилатиб суғориш усулини олиб кўрайлик. Бунда гектарига 2,5-3 минг куб оби-ҳаёт сарфланади. Суғоришни кўпайтириш ҳисобига ер ҳар доим нам бўлади. Натижада майсалар баравж ўсади. Томчилатиб суғориш тизими харажати дон таннархини қимматлаштириб юбормайдими деган савол туғилади. Агар ҳар гектар ҳисобига ҳосилдорлик катта миқдорда ошишини ҳисобга олсак, бу усул нафақат ўзини оқлайди, балки фойда келтиради. Хом ашё таннархи арзонлашади, ер, сувдан унумли фойдаланиш имкони туғилади. Масалан, бир миллион гектардан 5-6 миллион тонна ғалла олиш мумкин бўлади.

Хуллас, ғалла мустақиллигига эришиш учун кўп иш қилиниши лозим. Деҳқончилик маданиятини ошириш, фан ютуқларини ишлаб чиқаришга жорий қилиш, чет эл тажрибаларидан унумли фойдаланиш шу куннинг энг муҳим вазифаларидан ҳисобланади. Давр тармоқни жадал ривожлантиришни тақозо қилмоқда. Шу боис ишга масъулиятни тўла ҳис қилиб, жиддий киришиш зарур.

Куни кеча Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлигида юқорида қайд этилган масалалар муҳокамасига бағишланган «Ғалла мустақиллиги учун» мавзуида республика илмий-амалий кенгаши бўлиб ўтди. Унда бевосита тармоқ билан шуғулланувчи илмий-тадқиқот институтлари раҳбарлари, Қишлоқ хўжалик илмий-ишлаб чиқариш маркази олимлари, вилоят қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармалари бошлиқларининг ўринбосарлари, илғор хўжалик раҳбарлари, бригадирлар, вазирликлар ходимлари қатнашдилар. Кенгашни Қишлоқ хўжалиги илмий-ишлаб чиқариш маркази бош директори, академик Н.Ҳамроев олиб борди. Анжуманда қишлоқ ва сув хўжалиги вазирининг биринчи ўринбосари Й.Узоқов ўз маърузасида мамлакат ғаллачилигидаги бугунги аҳволни атрофлича таҳлил этиб, ҳосилдорликни ошириш зарурлигига эътиборни қаратди.

Ҳосил КАРИМОВ,
«Қишлоқ ҳаёти» мухбири.

БИР ХЎЖАЛИКДАН ИККИ ХАБАР

ШЎР ЮВИЛМОҚДА

Бекобод туманидаги «Ғалаба» жамоа хўжалиги деҳқонлари ерларга яхоб суви бермоқдалар. Ишга миришкор, тажрибали сувчилар жалб этилган.

Хўжаликда шўр тупроқнинг юз қатламига чиқадиган 400 гектар ерга яхоб берилиши режалаштирилган. Ҳозиргача 150 гектардан ортиқ шундай майдонларнинг шўри ювилди.

Жамоанинг 1-бўлимидаги Нурмуҳаммад Қўшбоев, 3-бўлимдаги Худойназар Бердимуродов раҳбарлик қилаётган бригадаларда бу иш намунали олиб борилмоқда. Абдуқодир Эрдонов, Абдухалил Қўшбоев ҳамкасбларига намуна бўлмоқдалар.

ТЕХНИКА ШАЙ

Жамоа хўжалиги механизаторлари кўкламги экиш мавсумига пухта ҳозирлик кўрмоқдалар. Марказий таъмирлаш устахонасида иш қизғин. Ҳозиргача баҳорги дала ишларида ишлатиладиган асосий техника созлаб қўйилди.

Ҳабибулло Шербеков, Абдураззоқ Алимов, Абдунаби Хўжанов каби техника жиловкорлари ўз агрегатларини биринчилардан бўлиб сифатли таъмирдан чиқардилар. Уларга бириктирилган «МТЗ-80» тракторлари чигит экиш учун шай қилиб қўйилди.

Таъмирлаш ишлари марказлашган ҳолда ташкил этилган. Механизаторлар иссиқ овқат билан таъминланмоқда. 15 та чигит экиш агрегати, ерларни текислайдиган механизмлар, чопиқ ва ҳайдов тракторлари ҳам тайёр ҳолга келтирилди.

Бу йил ғалабаликлар 100 гектар майдонга Андижон усулида плёнка остига чигит экишга ҳам тайёргарлик кўрмоқдалар.

Турсунали УСМОНОВ.

ЯНГИЛИККА ИНТИЛИБ ЯШАШ — ТАРАҚҚИЁТ ГАРОВИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Ана шундай улкан иқтисодий ва ишлаб чиқариш салоҳиятига ҳамда бебаҳо маънавий меросга, қадимий анъаналарга эга бўлган Фарғонадек муқаддас заминда амалга оширилаётган ислоҳотлар кўлами қандай, деган савол туғилиши табиийдир. Қанчалик аччиқ бўлмасин, шуни таъкидлаш керакки, вилоятда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар кўлами ва моҳиятини қониқарли деб бўлмайди. Иқтисодий-ижтимоий ўзгаришлар ва туб ислоҳотлар изчил амалга оширилмаяпти.

Вилоятда кўп қиррали иқтисодиётни ривожлантириш борасидаги ишлар талаб даражасида эмас. **Мулк шаклини ўзгартирган корхоналар билан иш олиб борилмаяпти, ҳанузгача номи ўзгариб, иш услуби эскича қолмоқда.**

Ислоҳотларнинг тақдирини ҳал қилувчи масала — мулк шаклини ўзгартиришдир. Мулк ўзининг ҳақиқий эгасига етиб бориши учун, янада соддароқ айтадиган бўлсак, мулкдор, фермер, деҳқон ўзини ҳақиқий, асл мулк соҳиби сифатида ҳис қилиши учун етарли шарт-шароит яратиш зарур. Афсуски, жуда кўп жойларда бу масалани ечишда расмиятчиликка, бошбошдоқликка, бепарволик ва масъулиятсизликка йўл қўйилмоқда.

Кўпгина янги ташкил этилган ҳиссадорлик жамиятлари шунчаки, номигагина ўз шаклини ўзгартирган, аниқ бизнес режаларига эга эмас, акциядорлар жамиятнинг бошқарувида фаол иштирок этмаяпти.

Вилоятдаги бизнес фонд, «Мадад» суғурта компанияси, товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси бўлимлари ҳамда биржалар ўз фаолиятини давр талабларига мослаштира олмаётир. **Тадбиркорликни ривожлантириш мақсадида 8 мингдан ортиқ кичик ва хусусий корхона рўйхатдан ўтган. Бироқ уларнинг фақат 50 фоизи фаолият кўрсатмоқда, холос.**

Вилоят бўйича янги иш жойларини яратиш кўнгилдагидек эмас. Айниқса, Ёзёвон, Охунбобоев, Сўх, Фарғона ва Фуркат туманларида бу масалаларга жиддий эътибор берилмаяпти.

Вилоятда 2,5 миллион аҳоли истиқомат қилади. Ҳар йили икки фоизга кўпаймяпти. Бу янги иш жойларини ташкил этишни тақозо этади. Афсуски, маҳаллий ҳокимият органларида аҳоли ривожланиши ва ижтимоий сиёсатга доир истиқболли дастурлар йўқ.

Чет эл инвестицияларини жалб этиш борасида ҳам аниқ режалар мавжуд эмас. Қўшма корхоналар барпо этиш ўта суст даражада. Вилоят ва баъзи корхоналар раҳбарлари бу ишларни амалга оширишда жиддий камчиликларга йўл қўйганлар.

Вилоятда рўйхатдан ўтган 73 қўшма корхонанинг атиги 35 таси фаолият кўрсатмоқда. Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, Фарғона, Марғилон ва Қўқон шаҳарлари, Тошлоқ ва Қува туманларидан ташқари бошқа туман ва шаҳарларда бирорта ҳам қўшма корхона фаолият кўрсатмаяпти. Бу масалада етарли назорат ва масъулият йўқ.

Чуқур текшириш ва тайёргарлик кўрмасдан ташкил қилинган баъзи бир қўшма корхоналар умуман ишлаётгани йўқ. Уларни тузиш, ташкил қилиш учун кўп миқдорда пахта толаси, пилла ва бошқа қимматли хом ашёлар сарф қилинган. Энди улар ўз самарасини бериши шарт.

Вилоятда молиявий аҳвол мураккаблигича қолмоқда. Жумладан, ўтган йил якуни бўйича дебитор қарзлар 51 миллиард сўмни, кредитор қарзлар эса 46 миллиард сўмни, эмиссия миқдори 36 фоизни ташкил қилди. Қўқон ва Марғилон шаҳарларида пул эмиссиясини камайтириш борасида бир қатор ижобий натижаларга эришилган бўлса-да, бошқа бирорта туман ва шаҳар эмиссия режасини бажармади.

Банк тизимлари фаолиятида ҳам жиддий камчиликлар мавжуд. Айниқса, тижорат банкларида кредит беришда мижозларнинг молиявий аҳволи чуқур ўрганилмаяпти. Ўзаро кафолат ва гаров мажбуриятлари ҳуқуқий жиҳатдан тўғри расмийлаштирилмаяпти.

Аҳолига савдо, пулли ва маиший хизмат кўрсатиш шохобчаларининг фаолияти бугунги кун талабига жавоб бермайди. Чакана савдо хизмати жон бошига 10 минг, пулли хизмат 960, маиший хизмат эса 130 сўмни ташкил этади. Бу республика кўрсаткичларидан анча кам.

Аҳоли жон бошига пулли ва маиший хизмат кўрсатиш Данғара, Ёзёвон, Ўзбекистон ва Учкўприк туманларида вилоят кўрсаткичидан ҳам икки баробар кам. Айрим туманларда эса маиший хизмат шохобчалари сони охирги 5 йил мобайнида кўпайиш ўрнига камайиб кетган.

Яқинда вилоят матлубот ҳиссадорлик жамиятларига қарашли савдо шохобчалари фаолияти ўрганилганда, уларнинг аксариятида **кўп турдаги кундалик озиқ-овқат маҳсулотлари ва уй-рўзғор молларининг йўқлиги аниқланди.** Айниқса, Бешариқ, Бағдод, Тошлоқ, Олтиариқ ва Фарғона туманлари савдо шохобчалари томонидан аҳолига кундалик эҳтиёж моллари етказиб беришда узилишларга йўл қўйилмоқда. Бу эса харидорларнинг эътирозига сабаб бўлмоқда.

Савдо тизимида ислоҳотлар юзаки ўтказилаётганлиги, уларда тартиб-интизомнинг бўшлиги, раҳбарларнинг масъулиятсизлиги, фақат ўз фойдасини ўйлаб иш юритаётганлиги, савдо шохобчаларини хусусийлаштиришда шошма-шошарликка йўл қўйилаётганлиги ана шу тизимдаги қолоқликнинг асосий сабаби ҳисобланади. **Халққа ҳалол хизмат қилиш ўрнига харидорни алдаш, унинг ҳаққига хиёнат қилиш, кўзбўямачилик каби иллатлар кўплаб учрамоқда. Буларга чек қўйиш вақти келди!**

Яна бир муҳим масалага тўхталиб ўтмоқчиман. Фарғона вилоятида саноат корхоналарининг аксарият қисми ишлаб чиқариш қувватларидан тўлиқ фойдаланмаяпти. Жумладан, химия, машинасозлик ва енгил саноат тизимидаги корхоналар ишлаб чиқариш қувватларининг бор-йўғи 50 фоизидан фойдаланмоқда. Марғилон «Ҳонатлас» ҳиссадорлик жамияти ишлаб чиқариш қувватининг атиги учдан биридан фойдаланаётганлигини қандай тушунмоқ керак?

«Маҳаллий саноат» савдо-саноат концерни тизимида жун, калава ип ва трикотаж буюмлари ишлаб чиқариш 70 фоизгача камайди. Ўтган 4 йил мобайнида Фарғона газ аппарат ишлаб чиқариш бирлашмаси газ плиталари ишлаб чиқариш ҳажмини 9 баравар камайтирган. Сўх туманида «Пойабзал» ишлаб чиқариш ҳиссадорлик жамияти эса бир вақтлар йилига 840 минг дона пойабзал ишлаб чиқарган бўлса, бугунги кунда тўхтаб қолиш арафасида турибди.

Фарғонадаги озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқараётган саноат корхоналарининг аҳволи ҳам жуда ташвишли бўлиб, вилоятда сут ва гўшт маҳсулотлари ишлаб чиқариш охирги уч йилда уч марта камайиб кетган.

Ўзбек амалий санъати ривожига муносиб ҳисса қўшадиган Риштон кулолчилик заводидаги аҳвол ўта аянчлидир. Илгарилари 2000 дан ортиқ ишловчиси бўлган ушбу корхонада ҳозир ишчилар сони тенг ярмига қисқарган, маҳсулот бозори касодга учраган. Корхона ва туман раҳбарияти аҳволни унглаш учун амалий иш олиб бормаяпти.

Бозор талабини билмаслик, сифатсиз маҳсулотларни кўплаб ишлаб чиқариш ва корхоналарнинг буюртмалар «портфели»га эга эмаслиги боис бугунги кунда вилоятда 3,2 миллиард сўмлик тайёр маҳсулот қолдиғи бор.

Қишлоқда кичик-кичик саноат корхоналарини ташкил этиш ва ривожлантириш ёрдамида аҳолини иш билан таъминлаш энг долзарб масаладир. **Лекин, Сўх, Ўзбекистон ва Фуркат туманларида кейинги уч йилда бирорта ҳам саноат корхонаси ишга туширилмаганлиги ушбу туманлар раҳбариятининг бепарволиги, локайдлиги, масъулиятсизлигининг натижаси эмасми?**

Вилоят раҳбарияти саноат корхоналарининг ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш бўйича аниқ дастурга эга эмас.

Азиз дўстлар!

Фарғона водийси деҳқончилиги, тарихий анъаналари ва бой тажриба мактаби хусусида алоҳида тўхталиш лозим деб ўйлайман. Чунки, бу қадимий маконда маданият ва маърифат сингари ерга муносабат ҳам, деҳқончилик ва яратувчилик ҳам ўзига хос намуна даражасига кўтарилган. Бугунги кунда биз ана шу тажрибага таянамиз, уни юксак қадрлаймиз.

Яқинда Вазирлар Маҳкамасида бўлиб ўтган мажлисда қишлоқда амалга оширилаётган ислоҳотлар кўлами ҳозирги кун талабига жавоб бермаётганлигини алоҳида таъкидладик.

Ислоҳотлар борасида қабул қилинган ҳуқуқий ва меъёрий ҳужжатларнинг қишлоқ жойларда етарли татбиқ этилмаётгани, мулкка эгалик масалалари ўз ечимини топмаётгани, деҳқонларда ҳуқуқий мулкдорлик ҳисси ва қишлоқда мулкдорлар синфи шаклланмаётгани, деҳқонлар меҳнатини хўжалик фаолиятининг пировард натижалари билан боғлайдиган иқтисодий механизм амалда қўлланилмаётгани ва моддий манфаатдорлик тамойиллари бузилаётгани, бюрократик тўсиқларнинг мавжудлиги ва бошқа қатор муаммолар ҳамда иллатлар кескин танқид қилинди.

Бу йўллаги ҳар қандай тўсиқларни бартараф этиш ҳақида гапирар эканмиз, қуйидаги масалаларга алоҳида эътибор бериш талаб этилади.

Авваламбор, суғориладиган ерлардан фойдаланиш даражасининг пастлиги яққол сезилмоқда. Тупроқ унумдорлигини оширишга оид тадбирлар ер ислоҳоти билан мувофиқлаштириб борилмаяпти. **Уруғчиликка, наслчиликка, техника ва ўғит таъминотига, илғор технологияларни жорий этишга етарли эътибор берилмаяпти.** Натижада деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари етиштириш йилдан-йилга камайиб бормоқда.

Ўтган йили вилоятда бирорта туман пахта тайёрлаш режасини уддалай олмади ва ялпи ҳосил 93 минг тонна камайиб кетди. Айниқса, Бувайда, Данғара, Ёзёвон, Риштон, Ўзбекистон ва Учкўприк туманларида пахта етиштириш кескин камайиб кетган.

Дон етиштириш масалаларига жиддий эътибор беришимиз керак. Вилоят бошоқли дон ишлаб чиқариш топшириғини уч йилдан буён бажармай келмоқда. Ўтган йили бу соҳадаги топшириқни вилоят жамоат секторида 77 фоиз, Ёзёвон, Охунбобоев, Фарғона, Данғара ва Бағдод туманлари эса 60-70 фоиз бажардилар, холос.

Вилоятда ўтган йили картошка етиштириш режаси атиги 26 фоиз бажарилди. Бунинг сабабларидан бири Голландиядан 2,6 минг тонна сифатсиз уруғлик ва Бельгиядан эса 1000 тонна истеъмол картошкаси жами 123 миллион сўм эвазига келтирилган. Деҳқончилик қоидаларига зид ҳолда истеъмол картошкаси уруғлик сифатида экилгани учун ҳар бир кило уруғ **ҳисобига 2 килога етар-етмас ҳосил олинди, холос.** Натижада даромад ўрнига миллион сўмлаб зарар кўрилди.

Бундай номаъқулчилик учун ким жавоб беради? Нега кўра-била туриб қайта ишлов берилган истеъмол картошкаси уруғлик сифатида экилди? Нега деҳқон меҳнати ва ер умри поймол қилинди?

Бунга йўл қўйган мансабдорларни жавобгарликка тортиш масаласи республика Бош прокурори Буритош Мустафоевга топширилсин. Айбдор раҳбарлар қонун бўйича жавобини берсин.

Қишлоқ хўжалигида техника таъминоти масалаларига етарли эътибор берилмаяпти. Кейинги уч йилда атиги 10 фоиз техника янгиланган. Ваҳоланки, ҳайдов, чопиқ тракторлари ва озуқа ўриш комбайнларининг ярми, дон ўриш комбайнларининг эса 30 фоизи яроқсиз аҳволга келиб қолган.

Деҳқончиликда илғор технологияларни жорий қилишга эътибор суст. Пленка остига пахта экиш, дончилик соҳасида биринчи репродукция уруғ топиш, янгиликка интилиш ва водийлик боболеҳқонларнинг унутилган анъаналарини тиклаш борасида ибратли ишлар қилинаётган бир пайтда бу ердаги сусткашлик ва локайдликни қандай тушуниш мумкин?

Нима учун тенг шароитда, тенг аҳволда бўлган Андижон вилоятида бу масалаларни ечиш учун тегишли имкониятлар топилади-ю, Фарғона вилоятида бепарволикка йўл қўйилади?

Бунга асосий жавобгар кишиларни вилоят раҳбарлари орасидан қидириш керак, деб ўйлайман.

Чорвачилик соҳасида ҳам аҳвол қониқарли эмас. Аҳоли қўлидаги моллар сони кўпайгани ҳолда, ўтган йил мобайнида ширкат хўжаликларида қорамол сони 33 минг бош камайди, сут ва гўшт етиштиришда кўзланган даражага эришилмади.

Азиз дўстлар!

Қишлоқ хўжалиги соҳасидаги ўтган йилги ишларга умумлаштириб хулоса чиқарсак, йил якунлари яхши бўлмади.

Албатта, бунинг сабаблари кўпчилик учун аён. Табиатнинг, иқлимнинг салбий таъсири, кўп масалаларга ечим топмаганимиз бунга сабаб бўлди.

Лекин мен бир нарсага алоҳида тўхталиб ўтмоқчиман: кўпчиликдан сўрасак, Фарғона вилоятида 1996 йил мавсумида чигит экиш муддатлари ўн-ўн беш кун ўрнига бир ярим ойгача чўзилди, техника етишмади, ўғитдан қийинчилик бўлди, деган сабабларни рўкач қилади.

Аслида, масалага синчиклаб қарасак, табиий савол туғилади: экиш мавсумининг чўзилиб-кечикиб кетишига нима сабаб бўлди? Ернинг ўз вақтида тайёр бўлмаганлиги, шўрни вақтида ювилмаганлиги ва ҳоказолар — бу ҳолатнинг асосий сабабидир.

Хўш, нима учун ер ўз вақтида тайёр бўлмади? Чунки кўп туманларда ер кузда шудгор қилинмасдан кўкламда ҳайдалган. Яъни ота-бобомиздан қолган **«Ер ҳайдасанг куз ҳайда, куз ҳайдамасанг юз ҳайда»** деган нақл эсдан чиқарилган.

Бу сабабларнинг ҳаммасини умумлаштириб айтсак, биз ҳануз бир одатдан халос бўлолмаяпмиз. Пахта йиғим-терими ноябрь, гоҳо декабрь ойигача чўзилади. 95-йил мавсумида вилоятда ноябрда ҳам пахта терилган. Совуқ эрта тушган, ер музлаб қолган, яъни янги мавсумга — 1996 йилга мутлақо тайёргарлик бўлмаган.

Хулоса қилиб айтганда, мана шу эски одат вилоят учун катта зиён келтирган. Минг марта айтилди: чигит экиш, уни парвариш қилиш, пахтани йиғиб-териб олиш ишлари бугунги Ўзбекистон шароитида 15 октябрдан ўтмаслиги керак.

Бу талабнинг яна бошқа бир томони шундан иборатки, бир-икки ёмғир ёққандан кейин пахта сифати кескин пасаяди ва ноябрь охирида терилган пахта аранг 4—5-сортга қабул қилинади, бу эса хўжалик учун зиёндан бошқа нарса келтирмайди.

Бу ҳақиқатни тушуниш, буни ҳисоб-китоб қилиб, оқибатининг олдини олиш бугунги энг долзарб масалага айланиб қолмоқда.

Бундан аввало раҳбарлар — раисдан тортиб ҳокимгача — яхшилаб хулоса чиқариб олишлари керак. Нега деганда деҳқонни эскича тарзда ишлашга мажбурлаётган, ўша зарарли, эски усулни давом эттиришга сабабчи бўлаётган кишилар айнан раҳбарлардир.

Нега деганда бундай раҳбарлар, агар пахта тайёрлаш режасини бажармасам, мени ишдан олади, деб қўрқади.

Барака топкурлар, икки қулоғингиз билан эшитиб олинглар: раҳбарнинг лавозимидан кетишига сабаб бу эмас. Агарки, деҳқоннинг даромадини, соф фойдасини ташкил этолмасангиз, унинг ризқи-рўзини таъминлаб беролмасангиз, эгаллаб турган мансабингиздан айрилишингиз мумкин. Аммо хўжаликка ҳам, давлатга ҳам ташвиш ва зарар келтирадиган режабозлик фаолиятингиз учун эмас.

Ҳурматли депутатлар!

Битта табиий саволга биргаликда жавоб топишимиз керак: нега эскича усуллар самара бермаётганлигини кўриб туриб, билиб туриб, биз бунга бефарқ қараймиз?

Нима учун янгиликка тоби бўлмаган, эски услубларда суяги қотган, тадбиркорликка, ишбилармон одамлар йўлига тўсиқ бўлиб турган мансабдорларга, раҳбарлик курсисида ўтирганларга чидаб туришимиз керак?

Вилоятда жами 264 чорвачилик фермасидан 135 таси кимошди савдоси орқали сотилган эди. Аммо, уларнинг 81 таси икки йил мобайнида ҳам пули тўланмаганлиги сабабли қайтариб олинди.

Бу ҳолатни қандай изоҳлаш мумкин? Бу ислоҳотларнинг маъносини тушунмасликми ёки чорвани йўқ қилишга интилишми?

Маълумки, **мамлакатимизда баъзи жамоа хўжаликларини ҳиссадорлик (пайчилик) жамиятларига айлантириш борасида тавсиялар берилган эди.** Афсуски, бу ишларга етарли эътибор берилмаяпти. Ваҳоланки, вилоятда яхши кўрсаткичларга эришаётган деҳқон-фермер хўжаликлари бор. Охунбобоев туманидаги чорвачиликка ихтисослашган «Акмал», Учкўприк туманидаги пахтачилик ва ғаллачиликка ихтисослашган «Боғбон» деҳқон-фермер хўжаликлари ўтган йили 50—60 фоиз рентабелликка эришганлар. **Лекин уларнинг тажрибасини ўрганиш, оммалаштиришга вилоят раҳбарлари мутлақо эътибор бермайдилар.**

Айни пайтда вилоятда қарийб 2000 та деҳқон-фермер хўжалиги фаолият кўрсатмоқда. Улар қишлоқ хўжалигини ислоҳ қилишнинг асоси ҳисобланади. Бироқ деҳқон-фермер хўжаликлари фаолиятига эътибор етарли эмас. Аниқроғи, вилоят, туман ва тегишли ташкилот раҳбарлари бу масалага локайдлик билан қарамоқдалар.

Биз катта умидлар билан аҳолига томорқа учун ер бердик. Жумладан, вилоятда 17 минг гектар ер ажратилди. Жами томорқалар майдони 60 минг гектарни ташкил этади. Бу ўз самарасини кўрсатди. Ҳозирги пайтда вилоятда етиштирилаётган деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларининг асосий қисми ана шулар ҳисобига тўғри келмоқда.

Биргина мисол келтирмоқчиман. Олтиариқ туманидаги Навоий номли жамоа хўжалиги электриги Ё. Қипчоқов ўзининг 17 сотих томорқасидан ўтган йили бодринг ва узум етиштириб 313 минг сўм даромад олган. Шу туманда яшовчи Н. Низомов 5 тонна узум етиштириб 400 минг, Фуркат туманида яшовчи М. Каримов 300 минг сўмлик маҳсулот сотган. Бундай мисолларни, томорқадан уч марталаб ҳосил олиш каби ижобий тажрибаларни кўплаб келтириш мумкин.

Лекин, минг афсуски, вилоятда томорқа муаммоси тўла ҳал этилган деб бўлмайди.

Вилоят шахсий ёрдамчи хўжалик эгалари уюшмаси ўз вазифасини тўла бажармаяпти. Томорқага ажратилган ерлардан унумли фойдаланмаслик ҳолатлари мавжуд. **Айрим ташкилотлар ўтган йили томорқа эгаларидан харид қилган маҳсулотлари учун эгаларига ҳақ тўлаганлари йўқ.** Буни қип-қизил зўравонлик деб баҳолаш ва шунга яраша чорасини кўриш керак.

Одамлар ўз ҳақларини, ҳалол меҳнатлари туфайли етиштирган ризқларини ўз вақтида ололмаса, адолатга ишончи қоладими? Уларнинг ҳафсаласи сўниб қолмайдими?

Яна бир марта таъкидлаб айтаман: биз шахсий хўжаликларга амалий ёрдам беришимиз керак. Уларни сара уруғлик билан, минерал ўғитлар ва кимёвий моддалар билан таъминлаш учун бутун имкониятларни ишга солишимиз керак. Бу йўлдаги таъмагирликлар ва тўрачиликка чек қўйиб, меҳнат қилмоқчи бўлган одамга имкон яратиш зарур. Керак бўлса, ердан оқилона фойдаланаётган, жамоа, эл-юртимиз учун фойда келтираётган деҳқонларга ажратилган участка ҳажмини яна кўпайтириш тўғрисида ўйлашимиз даркор.

Сўнгги йилларда мамлакатимизда **қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштиришга шартнома тузиш (контрактация)** ишларига катта эътибор берилмоқда. Аммо, Фарғона вилоятида ушбу масалаларга юзаки ёндошилмоқда.

Шунчаки расмият учун тузилган шартномаларда ҳар иккала томон талаблари ва жавобгарлиги тўлақонли акс этмаяпти. Ҳамкор ташкилотларнинг ўз шериклари олдидаги вазифаси, масъулияти ва бурчи аниқ бандларда кўрсатилмаяпти. Натижада ҳуқуқий асоси бўлмаган, чала тузилган шартномалар ўз кучини йўқотмоқда. Ишлаб чиқариш меъёрини бузмоқда.

Вилоят хўжаликлари, ташкилотлари ва корхоналари ўртасида минглаб муаммолар бор. Улар ўзининг қонуний ечимини топиши керак. Лекин, ўтган йил мобайнида вилоят хўжалик судларида атиги 8 та иш кўрилди, холос. Буни ким назоратга олган?

Азиз биродарлар!

Юртимизда амалга оширилаётган ислоҳотлар натижасида жамиятимиз иқтисодий ва маънавий-маърифий истиқбол сари юз бурмоқда. Истиқлол мафкураси шаклланмоқда. Маънавият ва маърифатни ривожлантириш давлат сиёсатининг энг устувор йўналишини ташкил этмоқда.

Маълумки, инсоннинг, халқнинг, жамиятнинг ва давлатнинг куч-қудрати фуқароларнинг маънавий-маърифий савияси, даражаси билан баҳоланади.

Маърифат — маънавиятга олиб келадиган йўл. Бугун қилаётган яхши ишларимиз келгуси авлод баркамоллиги учун хизмат қилиши шубҳасиз. **Бугун қандай кўчат эксак, эртага шундай мева оламиз.** Ёш авлодни эл-юртга, ватанга садоқатли, иймон-эътиқодли, мард ва жасур, юқори малакали, маънавияти юксак инсонлар қилиб тарбиялашда таълим ўчоқларининг алоҳида ўрни бор.

Таҳлил шуни кўрсатадики, вилоятда халқ таълими тизимида таълим-тарбия ва касбий тайёргарлик ўртасидаги ўзаро алоқалар яхши эмас. Таълим масканларининг моддий-техника базасини яхшилашга, таълим-тарбия соҳасига, ўқитувчилар, тарбиячилар таркибига етарли эътибор берилмаяпти. Агарки, маънавиятнинг аҳамиятини, унинг ҳаётимиздаги ўрнини жойига қўймоқчи бўлсак, авваламбор, мана шу масалаларни ечмасдан иложимиз йўқ.

Ҳурматли депутатлар!

Ислоҳотлар натижасини, уларнинг мазмунини халққа етказишда матбуотнинг роли катта. Биз туб янгиланишлар жараёнини қанчалик чуқур ўргансак, қиладиган ишларимиз шунчалик аниқ бўлади.

Матбуот эса ана шу мураккаб вазифани бажармоғи лозим.

Афсуски, Фарғона вилоят матбуотида ва умуман миллий матбуотимизда ижтимоий-иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишдаги мавжуд муаммоларни ёритувчи чуқур мазмунли таҳлилий мақолалар жуда оз учрайди.

Биз очиқ демократик жамият қурмоқдамиз. Мақсадларимиз, ниятларимиз ва ишларимиз очиқ. Яширадиган жойи йўқ. Демак, Президент ҳам, вазирлар ҳам, ҳокимлар ҳам, оддий фуқаро ҳам очиқ баҳсдан, очиқ мулоқотдан ўзини тортмаслиги шарт. Бизни сайлаган одамлар ҳокимият фаолиятидан хабардор бўлиши ва унга баҳо беришида матбуот воситачи ролини бажариши лозим. Лекин матбуот эркинлиги, матбуот таъсир кучи ҳақида биз жуда кўп гапирамиз-у, аммо амалда натижа кўринмаяпти. Матбуот, айниқса, вилоятлар матбуоти ҳамон юзаки бўлиб қолмоқда.

Матбуотимиз ислоҳотлар, ҳаётимизнинг янгиланиши йўлига тўсиқ бўлиб турган, тўрачилик кайфиятини, умуман, ҳаётимизда ечилмаган кўпдан-кўп муаммоларни очиқ-ойдин ёритишда заиф бўлиб қолмоқда.

Албатта, бу ҳол учун фақат матбуот органларининг ўзини айблаш ҳам адолатдан эмас. Мухбирлар ахборот олиш масаласида жуда катта тўсиқларга дуч келаётгани, ахборот бериш бурчи, вазифаси бўлмиш мансабдорларнинг бу муҳим масалага беписанд қараётгани ҳеч кимга сир эмас.

Нега вилоят ҳокимлари, туман ҳокимлари, вазирлар ва бошқа мутасадди раҳбарлар матбуотдан ўзини олиб қочади?

Заифлиги, тили қисиқ жойи борми? Нега очиқ мулоқотга чорласангиз, дудуқланиб қолади? Ёки, очиғини айтадиган бўлсак, мазмунли жавоб бериш учун, яъни оддий хизмат бурчи — вазифасини бажариш учун қурби, савияси, малакаси етишмайдими?

Билингки, бу масалада сиёсатимиз қатъий бўлиши шарт: бизнинг яширадиган нарсамиз йўқ. **Сиёсатимиз очиқ-ойдин. Халқ билан бамаслаҳат иш кўрсак, ислоҳотларнинг бориши ва якунларидан уни доимо хабардор қилиб турсак, қийинчиликларни яширмаслан, ҳаётимизнинг энг оғир жиҳатларини ҳам очиқ ошкор этсак, баён этсак, бундан биз асло ютқизмаймиз, аксинча — фақат ютамиз.**

Ошкоралик ва очиқлик бизнинг ҳар қаламимизни зимдан пойлаб юрган ғанимларимиз тарқатаётган турли миш-мишларга, бўҳтон ва уйдирмаларга қарши зарба беради. Тирноқ остидан кир ахтариб юрадиган кимсаларга ҳам иш қолмайди.

Ошкоралик, фикр эркинлиги кундалик ҳаёт тарзимизга айланиши керак. Ҳаётда ютуқлар билан бир қаторда кўп камчиликларимиз ҳам бор. Буюк мақсадларни ўз олдига қўйган одам, жамоа, халқ хатоларни очиқ бўйнига оладиган ва бартараф этиш чорасини кўра биладиган даражада жасур ва мард бўлиши шарт.

Азиз дўстлар!

Маълумки, **ҳуқуқий-демократик давлатни барпо этиш жараёнида ҳуқуқ органлари фаолиятини такомиллаштириш муҳим аҳамиятга эга.**

Вилоятда ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлаш, жиноятчиликка қарши курашиш борасида муайян чора-тадбирлар кўрилмоқда. Уюшган жиноятчиликка қарши кураш анча яхши йўлга қўйилган. Қатор оғир жиноятларнинг ўз вақтида тезкорлик билан очилиши, уюшган жиноий гуруҳларнинг қўлга олиниши вилоятдаги барқарор вазиятни мустаҳкамлагани шубҳасиз. Умумий жиноятлар сони 1996 йилда 1995 йилга нисбатан 6,5 фоиз камайди. Қотиллик, талончилик ва фирибгарлик каби жиноятларнинг кескин камайганини ҳуқуқ-тартибот органларининг ютуғи деб баҳолаш керак.

Афсуски, жиноятчилик барча турларининг ҳам пасайишига эришилган эмас. Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар ходимлари томонидан жиноятга қўл уриш ҳолатлари ҳам мавжуд. Бу ҳоллар вилоят ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари, солиқ ва божхона хизмати фаолиятида жиддий камчиликлар борлигидан далолат беради.

Ахир улар аҳоли тинчлигини сақлаш ва хавфсизлигини таъминлаш учун жавобгар шахслар эмасми? Ҳуқуқ ҳимоячиларининг ўзлари қонунни бузса, бошқалардан нимани кутиш мумкин?

Банк ва ижтимоий таъминот тизимлари ходимлари томонидан содир этилаётган жиноятлар кўпайиб бормоқда. Вилоятда ўтган йили 23 нафар банк ходими томонидан 16 та жиноят содир этилган. Пенсия ва нафақаларни беришда кўплаб ноқонуний ишлар аниқланиб, 18 та жиноий иш қўзғатилди. Кексаларнинг пенсиясига, норасидаларнинг нафақаларига кўз олайтириш, уларни ўз вақтида тўламаслик ўтакетган диёнатсизлик, виждонсизлик эмасми?

Ҳурматли дўстлар!

Ислоҳотларнинг тақдири, жамиятимизнинг равнақи, аввало, раҳбар кадрларнинг изланувчанлигига, янгиликка интилувчанлигига, фидойилигига, тафаккурига ва ташкилотчилигига боғлиқ.

Вилоят ҳокими Мирзажон Исломовни ҳаммамиз яхши инсон, хушфеъл раҳбар сифатида биламиз. Унинг ўзига хос табиати, одамларга ёқадиган хусусиятлари бор, албатта. Бунга биз тўғри баҳо берамиз.

Лекин у бугунги замон раҳбарларига нисбатан қўйиладиган талабларга жавоб бера олмаяпти. Авваламбор, вилоятни бошқаришда қатъиятлилик, талабчанлик, керак бўлса, қаттиққўллик, изланувчанлик, тадбиркорлик билан иш олиб бориш масалаларидаги оқсоқлик бугунги вазиятга ва иш самарасига салбий таъсир кўрсатмоқда.

Кадрларни танлаш, уларнинг касбий, аҳлоқий, инсоний фазилатларини чуқур ўрганмасдан лавозимга қўйиш натижасида кадрлар қўнимсизлиги вужудга келмоқда. Ўтган икки йил давомида вилоятда шаҳар ва туман ҳоким ўринбосарларининг ярми алмаштирилган.

Айрим раҳбарлик курсисида ўтирганлар ўз хизмат вазифасини суиистеъмол қилиб, ор-номусни йиғиштириб қўйиб, шахсий манфаат йўлида ҳаром-хариш ишларга қўл ургани сабабли бугун қонун олдида жавоб бермоқдалар.

Хўжаликларнинг айрим раҳбарлари эски тизимда суяги қотган, аввал турли катта-катта лавозимларда ишни эплай олмаган кишилардир. Вилоятдаги жамоа хўжаликлари раисларининг тахминан 20 фоизи илгари туман раҳбарлари бўлиб ва бошқа катта мансаб курсиларида ишлаб келганлар.

Албатта, одам зоти борки, бирбирига ўхшамайди. Раҳбарлар борки, хатога йўл қўйиб ёки зиммасидаги вазифанинг уддасидан чиқмагани сабабли ишдан олинса, тез орада тегишли хулоса чиқариб, ҳаётдан сабоқ олиб ўз фаолиятини ўзгартиради. Собиқ раҳбар, агар у инсофли ва диёнатли бўлса, бор куч-ғайратини ўзини эл-юрт олдида оқлашга сарфлайди. Бундай инсонлар яна қайтадан одамлар орасидан муносиб ўрин олса, ўз обрў-эътиборини тиклашга ҳаракат қилса — бош устига. Улар билан ишлаш, уларнинг бой тажрибасидан фойдаланиш — бу ҳам бизнинг катта ютуғимиз.

Лекин, минг афсуски, бундай ҳолатлар камдан-кам учрайди. Онги ва шуури эски услубларда қотиб қолган одамлар янги талабларга жавоб бера олмайдилар, йўл қўйилган нуқсонлардан хулоса чиқара олмайдилар.

Бу ҳолат — эски совет тизимининг сарқити. Илгари «номенклатура» деган рўйхат бўларди. Шу рўйхатга, бошқача айтганда, «раҳбарлик доирасига» кирган одам қанча хато қилмасин, уни тепада қўллайдиган ўз одами бўлса, шу доира юзасида сузиб юраверарди. Ҳозиргача шу касалликдан халос бўлганимиз йўқ. Илгари раҳбар бўлиб ишлаган одамни бутунлай қўйиб юборишга кўнглимиз бўлмайди. Жуда бўлмаганда, отбозор ёки молбозорга директор қилиб қўямиз.

Бу иллатнинг энг ёмон томони шуки, бугунги вилоят ҳокимлари, туман ҳокимлари ишни эплай олмаган раҳбарларнинг юзига қараб тўғри гапириш, унга халқ олдида холисона, аччиқ бўлса-да тўғри баҳо беришдан қочади. Ношуд одамга ҳақиқатни айтишдек «оғир» вазифадан ўзини тортади. **Улар мендан ўтгунча — эгасига етгунча** қабилида ишлайди. Ишни барбод қилган раҳбарни четлатиш ўрнига, мендан нима кетди, майли, насибасини териб юраверсин, деб ўйлайди. Агар дўппи тор келиб, ношуд раҳбарни ишдан олишга тўғри келса, Президент номидан олади, жазолайди. Ва, аксинча, тузукроқ мансабга ишга қўйса, албатта ўзининг номидан қўяди.

Кадрлар масаласида талабчанлик ва қатъият кўрсатиш ўрнига, ҳокимларимиз ўзларига бирорта бўлсин ортиқча душман орттирмаслик йўлига ўтиб олганлар. **Бу — заифлик ифодаси эмасми?** Бундай кайфиятда юрганлар мутлақо раҳбарликка муносиб эмас. Агар раҳбар масъулиятни ўз елкасига олмаса, бу унга ишониб сайлаган одамларни алдаш, уларга хиёнат қилиш билан баробар.

Битта ўзини йўқотган қобилиятсиз одам раҳбар бўлиб қолаверса, бунинг жабру жафосини минглаб одамлар тортади. Нимага деганда, бугунги оғир ўтиш даврида, буюк бобомиз Амир Темур ҳазратларининг **битта оқил ва тадбиркор инсон минг-минглаб локайд, бепарво ва тадбирсиз одамлардан афзалроқдир,** деган мазмундаги сўзлари ғоят муҳим замонавий мазмун ва аҳамият касб этади.

Албатта, Фарғона вилоятида ўз эл-юртининг қадрига етиб обрў топаётган фидойи раҳбарлар кўп. Улар ўзларининг ҳалол меҳнатлари билан халқимизнинг бахт-саодати, юртимизнинг истиқболи йўлида курашмоқдалар, мамлакатимиз тараққиётига ўз ҳиссаларини қўшмоқдалар.

Азиз дўстлар!

Биз кадрлар танлови, уларни тарбиялаш, уларнинг билими ва истеъдодидан оқилона фойдаланиш ҳақида кўп гапирамиз. Афсуски, кўп ҳолларда бу соҳадаги ишларимиз кутилган натижаларни бермаяпти.

Раҳбар ходимларни саралаш, уларни тайёрлашда биз ҳанузгача замонавий самарали тизим ва тартибни шакллантира олганимиз йўқ. Бизда эскидан қолган «кадрлар резерви» деган гап бор. Бунинг нима эканини шу залда ўтирганлар яхши билади. Оддий қилиб айтганда, бу эртага масъул раҳбарлик, етакчи мутасадди лавозимларини эгаллайдиган кишиларнинг рўйхати.

Хўш, бу рўйхат қандай асосда тузилади? Кадрлар заҳираси қайси услубда тайёрланади?

Тан олиб айтиш керакки, жойларда, жумладан, Фарғона вилоятида ҳам бу борада олиб борилаётган ишлар юзаки. Заҳира рўйхатига аксарият ҳолларда ишнинг кўзини биладиган, тадбиркор, билимдон, азму шижоатли кишилар ўрнига ҳамтовоқлик, ошна-оғайнигарчилик, қариндош-уруғчилик асосида танланган тасодифий одамлар кириб қолмоқда. Оқибатда кадрлар сиёсатимизда жиддий оқсашлар вужудга келмоқда.

Айниқса, бу ҳол жамоа хўжаликларига раис тайёрлашда яққол сезилмоқда. Хўжалик раиси — қишлоқ жойларда жуда катта ва масъулиятли вазифа. У шу қишлоқнинг отаси, элнинг яхши-ёмон кунларига жавоб берадиган шахс. Яъни, бошқача қилиб айтганда, қишлоқ хўжалиги соҳасида меҳнат қилаётган, умуман қишлоқда яшаётган аҳолининг ҳаёт тарзи, уларнинг оладиган даромади кўп жиҳатдан мана шу раис, хўжалик раҳбарига боғлиқ. **Хўш, шундай экан, раисларни танлаш, уларни ўқитиш, замонавий билим бериш бизда қандай ташкил этилган? Очиғини айтсак, ҳеч қандай.**

Бугун ҳаёт, давр тараққиёти кадрлар танлови, уларнинг тарбияси ва билим-малакасини ошириш, савиясини юксалтириш борасида замонавий услубларни қўллашни тақозо этмоқда.

Виждонли, юртпарвар одамларимиз, ёшларимиз бор, аммо уларнинг тажрибаси йўқ. Хўш, биз уларга тегишли тажриба ва малакани, замонавий бошқарув асосларини қаердан олиб ўргатамиз?

Тилимизда «муовин» деган сўз билан бирга «ўринбосар» деган жуда маъноли сўз ҳам бор. Чуқурроқ ўйлаб қарасак, бунинг мазмуни шуки, ўринбосар одам керакли дақиқада, исталган шароитда бошлиқнинг ўрнини боса оладиган, раҳбарнинг ишини юксак савияда давом эттиришга қодир кучли шахс бўлиши зарур. Афсуски, кундалик турмушимизда биз кўпинча бунинг тескарисини кўрамиз.

Агар бирор катта раҳбарга, у ҳоким бўладими, вазирми, ўзингиз бир муовин топинг, дейилса у қандай одамни танлайди? Табиийки, ўзининг измида юрадиган, гап қайтармайдиган, шахсий садоқатли, ўзидан савияси пастроқ, ҳеч қачон ўзининг ўрнини босолмайдиган одамни танлайди.

Натижада биз бугун шундай аччиқ ҳақиқатга дуч келиб турибмиз: катта бир раҳбарнинг еттита муовинидан бирортаси ҳам бугун унинг ўрнини эгаллашга муносиб эмас. Нега? Чунки ўша бошлиқ ўзидан кучлироқ кадрни яқинига йўлатмаган, уларнинг қобилиятини намоён қилишига йўл бермаган.

Бухоро вилоят сессиясида айтган гапимни яна такрорламоқчиман: ёш йигит-қизларни, олий маълумотли, билимга ташна, интилувчан, иймони бақувват ёшларимизнинг рўйхатини тайёрлаш, уларни тўрт-беш йилдан кейин мана шундай масъулиятли лавозимларга тайинлаш юзасидан изчил тарбиявий иш олиб бориш зарур. Албатта, ўзимизнинг ва хорижий мамлакатларнинг илғор кампания, фирма, банклари ва ишлаб чиқариш соҳаларидаги замонавий бошқарув тизимини ўрганиш учун уларга керакли шароит туғдириб беришимиз зарур. Бўлажак раҳбар кадрлар заҳирасини тузганда холислик ва ҳалоллик бош мезон бўлиши шарт. Бу масалани ҳал қилмасдан туриб жамият олға силжий олмайди.

Ўз тажрибамиздан, ҳаётимиздан яхши биламизки, тоталитар тузумнинг асосий зиддияти ишга онгли муносабатнинг йўқлиги эди. Бу тузумнинг табиати бундай муносабатни хушламас, моҳият эътибори билан рад қилар эди. Экиш ҳам, суғориш ҳам, ягана ҳам тепадан тушган буйруқ билан бошланар эди.

Минг афсуски, бизда ҳали-ҳануз ўша эски тузумнинг асорати сезилиб туради. Меҳнатга онгли ва ижодий муносабат бўлмас экан, кадрлар ҳар қандай масалага оқилона ва одилона ёндашиб, масъулиятни бўйнига олмас экан, ишимизда ижобий ўзгаришлар юз бермайди.

Фарғона вилоятининг иқтисодида, шу жумладан, қишлоқ хўжалик тармоқларида кўпгина ечилмаган муаммолар мавжуд. Биз, албатта, бу муаммоларнинг ечимини топамиз. Аммо кадрлар масаласи билан боғлиқ муаммоларни қандай ҳал қиламиз, буйруқбозликка ўрганган одамлар онгини қандай ўзгартирамиз?

Бу масала бугунги куннинг энг муҳим, долзарб масаласи бўлиб турибди. Барча бўғиндаги катта-кичик раҳбарларимиз бу масалани жуда чуқур тушуниб олишлари зарур.

Хорижий мамлакатларда, илғор Ғарб давлатларида ишни ташкил қилиш бутунлай бошқача. У ерда фирмами, корхонами, биринчи галда эртага оладиган фойдасини ўйлайди. Фойда олмаса, унинг иши касод бўлади. **Шунинг учун корхона ёки фирма эгаси ҳар томонлама кучли, ишнинг кўзини биладиган, янгиликка интиладиган, рақобатта ўрганган, рақобатни енгадиган одамлар билан ишлашга мажбур.**

Бизда эса аҳвол аксинча: айрим раҳбарларимиз аввало ўз чўнтагини ўйлайди. Айтайлик, у бир-икки гектар ерни «яхши муомала» қилган ижарачига бериб қўйса бас, пичоғи мой устида. Хўжалик ёки ташкилотнинг қарзга ботгани ҳам, режалар барбод бўлгани ҳам, ишлаб чиқарилган сифатсиз мол сотилмай ётгани ҳам, ишчиларга ойлаб маош беролмаётгани ҳам уни асло безовта қилмайди.

Қуруқ гаплар билан, баландпарвоз шиорлар билан одамларнинг энсасини қотиради. Бугун кўп жойларда эшитиладиган гапларни олиб кўрсак, мазмуни бир хил: минг раҳмат Президентимизга, мана, ҳукумат қарзимизни кечди, энди биз бундан руҳланиб, янги мавсумда планларни, режаларни қотириб таплаймиз, деб сафсата сотиб юради.

Хўш, бу ҳолатнинг асосий сабаби нимада?

Асосий гап шундаки, бизда ҳали-ҳануз мулк шаклининг ҳақиқий маънода ўзгармаганида. Мулк ўз эгасини топмаганида. Ҳар бир хўжалик, ҳар бир корхонанинг оддий ишчисидан тортиб бош раҳбаригача, биз энди ўз кунимизни ўзимиз кўришимиз керак, бўлмаса ҳолимиз хароб бўлади, деган аччиқ, аммо ягона тўғри хулосага келмаганида.

Биз ҳозирга қадар субъектив ҳолатлар ҳукмрон бўлган шароитда яшамоқдамиз. Ижтимоий турмушимизда иқтисод, ҳаёт қонунлари кўп жойларда ишламаяпти. **Эскича фикрлаш, эскича қарашлар, боқимандалик ҳамон бизнинг асосий душманимиз, энг заиф жойимиз бўлиб қолмоқда.**

Бу касалликлардан қутилишнинг энг тўғри, энг маъқул йўли шуки, раҳбарлик лавозимларига эски сарқитлардан халос бўлган, янгиликка интилувчан ёшларни кўтариш керак.

Ёш кадрларнинг касб малакасини оширишга имконият туғдириб бериш, қўрқмасдан уларга кенг йўл очиб бериш, масъулиятли вазифаларни топшириш, уларга таяниш бугунги куннинг энг долзарб масаласига айланиб қолмоқда. **Қисқача, содда қилиб айтганда, бизнинг тараққиётимиз, авваламбор, мана шу муаммога тақалиб қолганини барчамиз англаб етишимиз даркор.**

Азиз дўстлар!

Қадрли депутатлар!

Фарғона ҳақида, унинг хушфеъл ва оққўнгил одамлари тўғрисида ҳамма вақт яхши гапларни гапиргинг келади. **Чунки, фарғоналиклар азалдан ҳалол меҳнатларию-бой маънавий фазилатлари билан маълум ва машҳур бўлиб келишган. Биз бугун, жамиятимизни тубдан янгилаётган бир пайтимизда, ана шундай одамларни юксак қадрлаймиз. Уларнинг иззатини жойига қўямиз.**

Фарғона халқи ҳар нарсага қодир, изланувчан, бунёдкорлик иқтидори юксак халқдир. У ўзининг бой маънавий анъаналарини, деҳқончилик маданиятини, ишлаб чиқариш салоҳиятини юксак қадрлаб, мамлакатимиз равнақини таъминлашда муносиб ҳисса қўшадиган олижаноб ва мард халқ.

Мен бугун ана шу минбардан туриб Фарғона халқига, бутун водий халқига чуқур меҳр-муҳаббатимни изҳор қиламан. Зотан, меҳрга меҳр билан, садоқатга садоқат билан жавоб бериш халқимизнинг азалий удумидир.

Мамлакатимизнинг буюк ва ёруғ келажагини яратиш, иншооллоҳ, ҳаммамизга насиб этгай! Бундай ишларимизда Оллоҳнинг ўзи мададкор бўлгай!

Барчангизга сиҳат-саломатлик, оилангизга тинчлик-омонлик, ватан ва халқ йўлидаги хизматларингизга барака тилайман.

ИСЛОҲОТНИ ЖАДАЛЛАШТИРИШ ҲАЁТИЙ ЗАРУРАТ

ДЕҲҚОН ФАСЛ ТАНЛАМАЙДИ

«Мўян» эндиликда Кувасой шаҳридагина эмас, балки Фарғона вилоятида ҳам кўзга кўринган жамоа хўжалигига айланди. Бу ерда асосан боғдорчилик, ғаллачилик ҳамда сабзавотчилик билан шуғулланиб келинади. Айниқса Алижон Бурҳонов, Юнус Йўлдошев, Жафар Маматбоевлар етакчилик қилаётган боғдорчилик, Келдибек Абдужалилов, Хайрулла Тожировлар каби дончилик, Шоир Исаев, Султонали Усмоналиев каби узумчилик бригадаси миришкорлари эришган муваффақиятлар салмоқли.

Хўжалик меҳнаткашлари ўтган йили вилоят аҳолиси дастурхонига 1230 тонна сархил мева, 204 тонна узум, 173 тонна помидор, 24 тонна полиз маҳсулотлари етказиб беришди.

Деҳқон фасл танламайди. У эрта баҳор, жазирама ёз, кузнинг совуқ ҳарорати, қиш изғиринида ҳам ер билан тиллашади. Елкасига кетмон ташлаган бободеҳқон излари она еримизга йилнинг тўрт фаслида узлуксиз файз бахш этиб туради.

Айтиш керакки, авваллари экиндан бўшаган майдонлар асосан баҳор ойларида шудгорланиб, сўнг экиш учун тайёрланарди. Бу усул кейинги йилларда кўзлаган самарани бермай қўйганини ўз вақтида ҳис этган деҳқонлар ерни куздаёқ шудгорлашди. Бу эса экин майдонларида ўз вақтида яхоб бериш ишларини авж олдириб юбориш имконини берди.

— Юртимиз ғалла мустақиллигини мустаҳкамлашга биз ҳам озми-кўпми улуш қўшиш ниятида эрта кузда 135 гектар майдонга бошоқли дон уруғи сепдик. Ҳозир бу майдонлар кўм-кўк майсалар билан бурканган, — деди бош агроном Раҳматжон Ҳатамқулов. — Жорий йилда мавжуд бошоқли дон экинларининг ҳар гектаридан 40 центнердан, жами 540 тонна сара дон етиштирамиз.

Бундан ташқари хўжалик аъзолари картошкадан 195 тонна, сабзавотдан 240 тонна, полиздан 24 тонна, 270 гектар боғдан 1500 тонна мева, 50 гектар узумзордан 250 тонна ҳосил етиштиришга азму қарор қилганлар. Шу боис техникаси сифатли таъмирланиб шай чизиғига келтириб қўйилди.

Боғларни оралар эканмиз, у ерда меҳнат қилаётган ҳар бир ишчи ўз ишини жон-дили билан бажараётганининг гувоҳи бўлдик. Айни кунларда хўжаликда дарахтларни буташ, шакл бериш ишлари қизгин.

— Меваларни буташ ва уларга шакл бериш боғдорчиликда асосий агротехник тадбирлардан бири ҳисобаланади,— деди жамоа хўжалиги бошқаруви раиси Шуҳратжон Дадабоев. — Шуни айтиш керакки, буталган дарахт узоқ яшайди, меваси сифатли, йирик бўлади, шохлари ўз ҳосилини ўзи кўтаради, тарковучларга ҳожат қолмайди. Мевани териш, боғ қатор ораларига механизмларда ишлов бериш, касаллик ва зараркунандаларга қарши кураш ишлари осонлашади. Буталанган дарахтдан узоқ йиллар давомида барқорор ҳосил олиш мумкин. Буталаш ва шакл бериш ишларини биз асосан кузда барг тўкилгандан кейин бошлаб то баҳорда куртаклар уйғонгунча ўтказамиз.

Буташ икки усулда сийраклаштириш ва қисқартириш усулида амалга оширилади. Сийраклаштиришда шохнинг бутун қисми танага тақаб қирқиб ёки арралаб олиб ташланади, қисқартиришда эса шохнинг ёки новданинг бир қисми қирқилиб, қолган қисми танада қолдирилади. Қисқартириш усули билан қолган новдаларда куртакларнинг уйғонишига шарт-шароит туғилади. Қирқилган новдалар кўп шохлайди ва дарахтнинг қалинлашига олиб келади. Сийраклаштириш қисқартиришга нисбатан тескари таъсир қилади. Бунда дарахтлар бўйига ва енига ўсади. Дарахт ёш бўлса қисқартириш усули, йирик шохли, сершох бўлса сийраклаштириш усули кўпроқ қўлланилади.

Шуниси диққатга сазоворки, кейинги йилларда хўжаликда аҳолини ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан ҳимоялашга жиддий эътибор бериляпти.

— Хўжалик ҳудудида 5 мингдан ортиқ аҳоли яшайди,—дейди касаба уюшмаси қўмитаси раиси Қодиржон Ортиқов. — Шундан 500 киши хўжалигимизда меҳнат қилади. Асосий кўпчилик Кувасой шаҳридаги цемент комбинати, ғишт заводи, чинни идишлар заводи ҳамда бошқа бир қатор қурилиш ташкилотларида ишлайди. Ишчиларимизга ўтган йили иш ҳақларини бериб бўлдик. Улуғ Ватан уруши, меҳнат фахрийлари, якка-ёлғиз, кўп болали оилаларга, Афғон уруши ҳамда Чернобил фожиаси қатнашчиларига баҳоли қудрат ёрдам бериб келяпмиз. Уларга бепул дори-дармонлар ташкил этилган. Байрам кунлари уларнинг ҳолидан хабар олиб турибмиз.

Биз хўжаликнинг барча бўлим ва бригадаларида бўлиб, мўл ҳосил учун пухта замин ҳозирланаётганига ишонч ҳосил қилдик. Хўжалик аъзоларининг орзу-ниятлари улкан, кайфиятлари кўтаринки. Уларнинг эзгу мақсади ягона, у ҳам бўлса, йилнинг ҳар бир кунини қут-баракага буркаш.

Аҳмаджон ТЎХТАСИНОВ.

ЖАМОАНИ ТАДБИРКОР БОШҚАРСА

Бухородаги Нақшбандий номли пойабзал ишлаб чиқариш корхонаси ҳақида гап кетса, «қайта тирилган жамоа» деб таъриф қилишади. Айтишларича, корхона синиб, тугатилишига бир бахя қолганида мўъжиза юз берган. Бошқарув раиси Ибодулла Нарзиевич Нарзиев билан суҳбатлашиб бу таъриф муболаға эмаслигига, фабрика банкрот бўлганига, меҳнат жамоаси тарқалиб кетиш ёқасига келиб қолганига ишонч ҳосил қилдик.

Илгари бир амаллаб фаолият кўрсатиб келган пойабзал ишлаб чиқарувчилар ҳаётимизга кириб келган бозор иқтисодиёти шароитида ишлай олмаслиги маълум бўлди. Сабаби, жамоа илгари бозорнинг ўзига хос қийинчиликларини кўрмаганди. Тайёрланган маҳсулотни савдо ташкилотлари сотиб берган. Асосий масала режадаги маҳсулотни ишлаб чиқариш бўлган, холос. Сотилмай қолган сифатсиз моллар учун маъмуриятга моддий жиҳатдан чора кўрилмаган. Жамоа илк бор бозор муаммоларига дуч келгач, иши орқага кетди.

Иллат боқимандачиликка кўникиб қолган айрим раҳбарларда эди. Жамоани янгича шароитда фаолият юргизишга тайёрлаш учун улар жон койитмадилар. Давр талабини тушуниб етиш ўрнига эски қолипда ишлашни давом эттиравердилар. Дастлаб, эски одатга кўра, бу корхонага ёрдам кўрсатиб келинди. Банклар, баъзи корхоналар қарз бериб турдилар. Фабрика пойабзалларининг маълум қисми эса сифатсизлиги учун омборларга қайтарилаверди. Корхона маъмурияти қарз кўтариб, маҳсулотлар ишлаб чиқаришни давом эттираверди. Бухороликлар оёқ кийимларга эҳтиёж сезишар, лекин ўзларида ишлаб чиқарилган пойабзалга қиё боқишмас, четдан келтирилган нархи қиммат молларни харид қилишарди. Бу аҳвол 1995 йилгача давом этди. Бў пайтга келиб пойабзал фабрикасига банклар ҳам, қўшни корхоналар ҳам қарз бермай қўйишди. Ишчилар ойлаб маошсиз қолдилар. Бухоро пойабзал корхонасига ёрдам кўрсатишнинг иложи қолмаганди. Жамоанинг банклардан, қўшни ташкилотлардан олган қарзи 37 миллион сўмдан ошиб кетганди. Айни чоғда омборларда 27-28 миллион сўмлик пойабзаллар сотилмасдан чанг босиб ётарди. Корхонада ишлаб чиқариш муҳити издан чиққан, баъзи мутахассислар умидини узиб, ишдан бўшаб кета бошлагандилар. Боқимандалик кайфиятидан ҳоли бўлолмаган айрим раҳбарлар юқоридан нажот кутиб, жамоани ана шундай аҳволга солиб қўйган эдилар. Галдаги вазифа вилоят ва шаҳар ҳокимлиги, енгил саноат уюшмаси билан қўшма йиғилиш ўтказиб, Бухоро пойабзал фабрикаси банкрот бўлганини эълон қилиши, сўнг фабрикага тегишли мол-мулкни жамоа қарзларини узиши учун сарфлашдан иборат эди. Лекин қўшма мажлисда муҳокама иштирокчилари бошқача қарорга келдилар.

Синиш сабабларини ўрганиш ва таҳлил қилишлар кўрсатдики, Бухоро пойабзал фабрикасини бозор иқтисодиёти тамойилларини тушунмаган, қобилиятсиз раҳбарлар бошқарган. Улар ишни пачава қилиб, жамоага ҳам, мамлакатга ҳам катта зиён етказдилар. Йиғилиш қатнашчилари пайабзалчиларга ўзини ўнглаб олиши учун сўнгги марта имкон бериш, ёрдам кўрсатиш, корхонага раҳбарликни эса тадбиркор ва ҳаракатчан мутахассисга топшириш керак, деган хулосага келдилар. Фабрика раҳбарлигига номзодлар муҳокама қилинди. Лаёқатли ишбилармонлар бир-бир тилга олинди. Танловда кўпчиликнинг фикри Ибодулла Нарзиевга келиб тўхтади.

—Мени суҳбатга чақиришганда рози бўлишдан олдин узоқ ўйладим, — дейди раис.— Корхона ишчиларини, уларнинг шогирдларини, оила аъзоларининг тақдирини идрок этдим. Шаклланган жамоани тарқатиб юбориш осон. Лекин уюшган, ишчан янги жамоани тузиш учун йиллар керак. Пойабзалчиларга ёрдам кўрсатиш керак деган тўхтамга келдим...

И.Нарзиев корхонани қабул қилиб олгач, қолоқлик сабабларини аниқлашга киришди. Пойабзал тикадиган дастгоҳлар эскирган, маҳсулот сифати учун масъулият ҳисси унутилган, хом ашё етказиб берувчи ташкилотлар билан алоқалар издан чиққанлигини билиб олди. Янги раҳбар ёрдам учун охирги марта банк ажратган кредитни ўтган ойлар маошига эмас, янги технологик ускуналар сотиб олишга сарфлади. Ишчиларга пойабзалга айирбошлаш усули билан қишлоқ хўжалик маҳсулотларини келтириб улашди. Корхонага меҳри бисёр жамоа янги раҳбарни қўллаб-қувватлади. Ахир, меҳнат қуролларини янгиламасдан, созламасдан харидоргир, сифатли маҳсулотлар тайёрлаб бўлмасди-да. Жамоага таяниб ишлаб чиқилган тадбирлар самара бера бошлади. Корхона секин-аста бўлса-да жонланди, цехларда меҳнат сурони бир маромда янграй бошлади. Фабрика ишлаб чиқараётган пойабзалларга харидорлар назари тушди. Мурод Саъдуллаев бошлиқ экспериментал цех ишчилари ўнга яқин янги моделларни яратиб, ишлаб чиқаришга тавсия қилишди. Шаҳодат Шалиметова бошлиқ 2-цех ишчилари республика Мудофаа вазирлиги буюртмаси бўйича аскар этиклари тикишни ўзлаштирди. Аҳрор Ражабов, Аҳрор Ўринов бошлиқ цех ишчилари буюртмаларни ижро этиб, жадал қад ростлашмоқда. 1996 йилда жамоа 12 хилда 450 минг жуфт маҳсулот ишлаб чиқарди. Бу пойабзалларнинг умумий қиймати 75 миллион сўмни ташкил қилади. 1995 йил кўрсаткичларига таққосланса, режа 160 фоиз қилиб адо этилган. Пойафзал фабрикаси акционерлик жамиятига айлантирилгач, техникавий-иқтисодий кўрсаткичлар бир йил ичида кескин ошганлиги кузатилди. Натижада қарзларни узиш бўйича муайян шарт-шароит юзага келди. Еки умумий қарзлар миқдори 16 миллион сўмга камайди. Шунингдек банклардан кўтарилган 12 миллион сўм кредит, маҳаллий бюджетдан қайтариш шарти билан ажратилган 5 миллион сўм маблағ тўланди. Дебитор ва кредитор қарзлар ҳам тенг ярмига қисқарди. Ишчиларга ўтган ойларда тўланмаган маош пуллари узил-кесил ҳисоб-китоб қилинди. Ҳозирги кунда 500 нафардан ортиқ ишчи-хизматчилар корхонада филокорона меҳнат қилиб ўртача 2 минг сўмдан ошириб иш ҳақини вақтида олиб турибдилар. Кам таъминланган оилаларга, ногирон ва пенсионерларга ёрдам кўрсатилмоқда.

Ишчи-хизматчиларни ижтимоий муҳофаза қилишни тубдан яхшилаш чора-тадбирлари кўрилмоқда.

Бош раҳбарнинг орзу ва режалари ранго-ранг. Уларни тинглаш ниҳоятда мароқли. Пойабзалчилар чет эллик сармоядорлар билан алоқалар ўрнатмоқдалар. Россиядаги чарм ишлаб чиқариш комбинати билан ҳамкорликда «Вятка-Зарафшон» Ўзбекистон-Россия қўшма корхонасида сўнгги қурилиш ишлари бажариляпти. Тез кунларда ишга тушириладиган бу корхона йилига 300 минг жуфт кирза этиклар тайёрлаб беради. Бухоро, Ғиждувонда ишчи кучлари сероб бўлган бошқа масканлардаги катталар, болалар пойабзаллари ишлаб чиқариладиган корхоналар янада кенгайтирилаяпти. Бу корхоналар қишлоқлардаги меҳнат қилишга чанқоқ 1500 дан ортиқ қиз-жувонларни ва йигитларни ўз бағрига олади.

Бухородаги Нақшбандий номли ҳиссадорлик жамиятининг бугуни кечагидан, эртанги куни ҳозиргидан файзли бўлади. Йил якунига кўра дивидент пулларини тақсимлаш кўзда тутилмоқда. Корхонанинг цехларида жорий йилда 25 хилда бежирим, сифатли оёқ кийимлари тайёрлаб чиқариш режалаштирилган. Ушбу маҳсулотларни сотиш учун «Узбексавдо», «Узбекбирлашув» ва бошқа ташкилотлар билан шартномалар тузилган. Меҳнат аҳлини ижтимоий ҳимоялашга алоҳида аҳамият берилаяпти. Вилоят ҳокимлиги кўмаги билан 5 гектар ер ажратиб олинди. Бу майдонда корхона ишчилари учун шаҳарча барпо этилади. Ҳозирча юзта коттеж уйларни, шунингдек савдо дўконларини ва бошқа муассасаларнинг лойиҳа-смета ҳужжатлари тузилди. Йил охиригача қурилиш ишлари бошлаб юборилади.

— Бозор иқтисодиёти ҳақида гап кетса, баъзилар унинг салбий томонларини бўрттиришади. Бу боқимандалар тўқимаси, — дейди Ибодулла Нарзиев, — Бозор ҳақиқий ишбилармон учун изланиш майдони. Бозор шароитида фаолият юргизиш ўта мароқли, зўр иштиёқ билан ишга қўл урасан. Ташаббус, тадбиркорлик кўрсатганинг учун пировард натижада бозор сени сийлайди. Меҳнатинг роҳатини, соф фойда ҳузурини жамоа кўради, давлатга ҳам катта манфаат етади...

Ишбилармон, ташкилотчи раҳбар Ибодулла Нарзиевнинг бу сўзларида бозор муносабатларининг асосий хусусияти ўз ифодасини топган.

Воси НОСИРОВ,
Баҳром ҚАҲҲОРОВ.

БОҒБОННИ НЕГА РАНЖИТАЯПСИЗ?

Нормурод ота Темиров боғбонликка болалигидан меҳр қўйган. У ўзи яшайдиган Олтинсой тумани Бодиҳаво қишлоғига яқин Келитош деган жойдаги бўш ётган сойлик ва адир ёнбағрида тўрт гектарлик боғ яратган. Боғнинг бир гектари токзор, қолганига эса олма экилган. Узум ҳосилга кирганига икки йил бўлди. Дастлабки йили Нормурод ота боғ яратаётганида бирон бир ёрдам бермаган хўжаликка 300 килограмм майиз, ўтган йили эса бир ярим тонна узум топширди.

Нормурод ота боғим тўла ҳосилга кирган кунларга етаманми, ёки йўқми, деб ўйларди. Бунинг сабаби соғлиғида эмас. У ҳали бақувват, бардам, гап шундаки, у бундан бир неча йиллар илгари тоғ этагидаги Кўчикбоғ деб аталадиган қаровсиз ерни очиб боғ қилганди. Тоғнинг метиндек ерига кетмон урушнинг ўзи бўлмайди. Бобо ўғли Жўрақобилни ёнига олиб, Оқсув дарёсидан уч километрли ариқ қазиб, сув келтирган эди. Меҳнати тезда кўзга ташланиб, токлар шиғил узум туғди. Шунда Нурбой Худойбердиев деган бир киши пайдо бўлди-ю, ҳе йўқ, бе йўқ, хўжалик раҳбарлари билан келишиб боғни ўзиники қилиб олди. Нормурод отанинг эса қўч-кўронини ортиб қишлоғига қайтишдан ўзга иложи қолмади.

Энди замонлар ўзгарди, «хусусийлаштириш», «ижара», «ерга эгалик ҳуқуқи» деган тушунчалар пайдо бўлди. Нормурод ота яхши ният билан бу гал Келитошни обод қилди. Боғни ўз номига ҳатлатиб олиш мақсадида «Қўшчинор» жамоа хўжалиги раиси Бегали Мамарасуловга учрашди. Раис эса «боғни хусусийлаштириш тўғрисида гап ҳам бўлиши мумкин эмас» деб оёқ тираб олди. Ҳолбуки, боғни хусусийлаштиришга бобонинг қонуний ҳаққи бор. Сурхондарёлик мутасаддилар кекса боғбоннинг меҳнатига бундай муносабатда бўлинаётганини қандай баҳолар экан?

Ч. ТЎХТАЕВ,
ЎзА мухбири.

Иш қуролинг соз бўлса — машаққатинг оз бўлур, дейишади донолар. Бу ақидага қатъий амал қилаётган Самарқанд туманидаги «Оҳангар» очиқ турдаги ҳиссадорлик жамияти жамоаси хўжаликларнинг қишлоқ хўжалик техникаларини мавсумга созлашда керакли эҳтиёт қисмларни ўз вақтида етказиб беришмоқда. Шунингдек бу ерда таъмирлаш ишлари ҳам жадал суръатда олиб борилялти.

СУРАТДА: омборхона мудири (ўртада) Маҳмуд Самадов ишчилар Адаш Жумаев ва Тенгдош Мамаюсуповлар.

Н. МУХАММАДЖОНОВ
олган сурат.

БОДОМ ГУЛЛАДИ

Мамлакатимиз жануби — Сурхондарёда фаслларнинг келинчаги баҳорнинг илк дарақчиси - бодом гуллади. Шу боис вилоятда «Наврўз» умумхалқ байрамига тайёргарлик кўришга ҳар қачонгидан ҳам барвақт киришилди. Жойларда тозалик ва ободонлаштириш, кўчат ўтқазиш, боғларни парваришлаш, далаларни экин-тикинга тайёрлаш ишлари бошланиб кетди.

ҚАМЧИҚ ДОВОНИДА

Тошкент - Уш автомобил йўлидаги Қамчиқ довонида иккита тоннелни қуриш учун майдонча тайёрлаш ишлари ниҳоясига етди. Барча зарур ускуналар келтирилиб қўйилган, яқин кунларда Қозоғистон ва Қирғизистондан бундай иншоотларни қуришда катта тажрибали мутахассислар гуруҳи келиши кутилмоқда.

Узунлиги бир километрдан ортиқ келадиган иккала тоннел ишга туширилгач, эски йўлнинг хавфли қисмидан фойдаланиш зарурати қолмайди.

Айни пайтда довондаги йўл қайта қурилмоқда — 170 километрлик йўл Тошкент, Андижон, Фарғона ва Наманган вилоятлари йўлсозларига бўлиб берилган. 1997 йил охирида қайта қуриш ишлари тугаллангач, довон орқали йил бўйи ўтиш мумкин бўлади, яъни қишда ҳам довондан ўтиш хавфли бўлмай қолади.

Довон орқали транспорт қатновини ҳавфсиз қилиш учун Наманган вилояти йўлсозлари бу ерда учта база барпо этишга бел боғлаган. Уларнинг ходимлари йил бўйи йўлнинг ҳолатини кузатиб туради. Базалар қошида автомобилларга техник хизмат кўрсатиш пунктлари ишлайди.

Шунингдек, довонда йўловчилар дам олиб, овқатланадиган тўртта кемпинг ташкил этишга қарор қилинди.

Н. ХЎЖАЕВА,
ЎзА мухбири.

НОПОКНИНГ ЮЗИ ҚОРА

Қонун талаби қатъий

— Йўлларда ҳаракат хавфсизлигини таъминлаш, йўловчилар ва ҳайдовчиларнинг бехавотир манзилларига етиб олишлари учун шарт-шароит яратишга қаратилган тадбирлар изчил кўрилмоқда, — дейди Қашқадарё вилоят ички ишлар бошқармаси Давлат автомобил назорати бўлими бошлиғи, милиция майори Марат Ўрмонов.— Олдинги йилга нисбатан кўнгилсиз йўл транспорт ҳодисалари камайишига эришилди. Шунга қарамай ўтган йили 521 марта йўл транспорт ҳодисаси содир этилди. Афсуски, фалокатлар оқибатида 130 киши ҳаётдан бевақт кўз юмди. 520 киши эса тан жароҳати олиб, уларнинг айримлари умрбод майиб-мажруҳ бўлиб қолди. Буларнинг кўпини қоидабузар шахсий автомобиллар эгалари содир этган.

Давлат автомобил назорати ходимлари авто-хўжалик ва корхоналар, ташкилотлар ва қишлоқ хўжалиги жамоалари билан учрашувлар, суҳбатлар ўтказиб, йўл ҳаракати қоидалари ва хавфсизликни таъминлаш борасида қизғин мулоқотлар олиб бормоқдалар. Унлаб ҳолатларда ҳалокатлар автотранспорт воситаларининг носозлиги оқибатида рўй бермоқда. Айрим ҳолларда автомобил йўлларининг носозлиги ҳам фожеага сабаб бўлмоқда. Ҳайдовчилар техник билимга эга бўлмаслиги, уқувсизлиги ташвишлидир. Айниқса, давлат автомашиналари учун ҳайдовчилар танлашда камчиликлар кўп. Ўтган йили раҳбарларга хизмат учун беркитилган автомобиллар билан боғлиқ 27 марта ҳалокат содир бўлди. Унлаб кишилар ногирон бўлиб қолди.

Айрим ҳолларда раҳбарларга беркитилган хизмат автомошиналардан оилавий ва шахсий манфаатлар йўлида фойдаланиш ҳоллари учрамоқда. Масалан 23 январь куни Қарши деҳқон бозорида 00-57 КФО давлат рақамли ГАЗ-2410 русумли хизмат автомашинасидан бошлиқнинг рафиқаси ғайриқонуний фойдаланаётгани аниқланди. Ҳайдовчи Ҳусниддин Хиддиевнинг йўл варақасида автомашина Қарши политехникуми директори Обид Эшонқуловга беркитилгани ёзилган. Устига-устак хизмат автомашинаси йўл варақасини расмийлаштириш қоидалари ҳам қўпол бузилган. Қанча ёнилғи қуйилгани, спидометр кўрсаткичи ёзиб қўйилмаган.

Автоҳалокатларнинг талайгинаси ҳайдовчилар маст ҳолда рулга ўтиргани сабабли содир этиляпти. Ўтган йили 4097 нафар маст ҳайдовчилар аниқланиб, жазоланди. Муқаддас ҳадисларда барча ёмонликлар калити ичкиликдир деб бежиз айтилмаган. Рўза Рамазон ойи мусулмонлар учун муқаддас. Аммо рўза тутиб, қилган гуноҳларига тавба қилиш ўрнига ичиб олиб, рулда таралла бедод юрганлар ҳам учради. Ачинарлиси шундаки, улар орасида масъулиятли лавозимдаги кишилар бор. Қарши шаҳар пахта заводи ҳисобчиси Абдуҳолиқ Элмирзаев шу йил 11 январь куни ВАЗ-2106 маркали А 22-96 КФ давлат рақамли шахсий автомашинасини маст ҳолатда бошқарган. Афсуски, ҳисобчилар ичиш «ҳисоби»дан тез-тез адашадиган бўлиб қолганга ўхшайди. Қарши шаҳар «Тадбиркор»банки ҳисобчиси Комил Сайдалиев ҳам 12 январь куни ичиб олиб рулга ўтиргани боис юзи шувут бўлди.

Ширакайф қоидабузар ҳайдовчилардан Қарши шаҳар мол бозори бошлиғи Жўра Жониқулов, «Нафиса» фирмаси раҳбари Рашид Рўзиевлар ДАН нозирлари қўлига тушиб шармандa бўлдилар. Кимки, белгиланган қоидани бузса, қилмиши ошкор бўлиб тегишли жазо олиши тайин.

Давлат автомобил назорати нозирлари ҳар доим қишлоқ хўжалиги тармоқлари ходимлари билан елкама-елка туриб ташмачилик, талон-торожликларга қарши кескин чоралар кўрмоқдалар.

Шамсиддин Холматов уялмай-нетмай эл-юрт ризқига кўз олайтирган пайтда ҳушёр нозирлар томонидан тўрга илинди. Қонунбузар Нишон тумани «Оқолтин» жамоа ширкат хўжалигига қарашли МТЗ-80 маркали ҳеч қандай давлат рақамисиз трактор тележкасида 2370 килограмм буғдойни сомон остига яшириб Эшмат Ғофуров уйига олиб кетаётганда ушланди.

Шу тумандаги У.Юсупов номли жамоа ширкат хўжалиги 6-бўлими ғалла майдонининг Норбой Бозоров ғалла бригадаси даласидан, бригадир бошчилигида бир гуруҳ кимсалар 2110 килограмм буғдойни ўғирлаб кетаётганда қўлга тушди.

Кўп ҳолларда жиноятчилар қабиҳ ниятларини амалга ошириш учун транспорт воситаларидан фойдаланадилар. Кейинги пайтларда гиёҳвандлик воситаларини қонунга хилоф равишда ташиш ва жўнатиш каби жиноятларга қарши кураш кескин тус олди. Шубҳали кўринган ҳар қандай транспорт воситаларини синчковлик билан текширувдан ўтказилмоқда. Бундай тадбирларда Деҳқонобод, Ғузор, Нишон, У.Юсупов туманлари, Қарши шаҳри давлат автомобиль назорати бўлимлари ва вилоят ДАН нозирлари жонбозлик кўрсатмоқдалар. Ўтган йилнинг 9 ноябрь куни Деҳқонобод тумани «Чакчак» ДАН масканида шу туман автомобиль назорати нозири, милиция сержанти Баҳром Назаровнинг довюраклик ва қатъийлик билан ҳаракат қилиши натижасида 3 83-42СД давлат рақамли ВАЗ-21011 русумли автомашина салонида 3 килограмм қорадори олиб кетаётган жиноятчилар ушланди.

Ғузор тумани ҳудудида йўл патрул хизмати нозири, милиция сержанти Рашид Мирзаевга ВАЗ-2103 русумли автомашина ҳайдовчиси шубҳали туюлди. Ҳайдовчи Нарзулла Раҳимов машинасининг орқа ўриндиғи тагидан 2 килограмму 75 грамм наша топилди. Юзлаб кишилар соғлигига завол бўлувчи оғу йўлига ғов солинди.

Вилоят ҳудудида 11 минг километрдан зиёд автомобил йўллари мавжуд. Улардан тўғри ҳам, ўғри ҳам ўтади. Бу ҳол давлат автомобил назоратчиларини ҳушёрликка даъват этади. Ўтган йили улар ноқонуний сақланаётган 3 та ов милтиғи, битта ТОЗ-8 маркали милтиқ, битта тўппончани қўлга киритдилар. Ўғирланган 45 та транспорт воситаларининг 41 таси топилди. Қолганларини қидириш давом этмоқда.

Эгридан ҳазар деганлар. Ҳар соҳада шахсий ибрат муҳимдир. ДАН ходимлари орасида ҳам ўз вазифаларини сидқидилдан бажара олмаётганлар учраб турибди. Бундайларга асло шафқат қилинмайди. Ўтган йили 12 ходим интизомий жазога тортилди. 3 нафари бошқа хизматга ўтказилди. Ўнлаб нозирлар огоҳлантирилдилар.

Давлат автомобил назорати ходими бўлиш поклик ва фидойиликни талаб этади. Шундай нозирларгина доимо хизматга ҳозирдирлар.

Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ,
«Қишлоқ ҳаёти»
махсус мухбири.

ТАБАРРУК БОБО

ПИРИ БАДАВЛАТ ХОНАДОНЛАР

Қамаши туманидаги Муҳаммадиев номли жамоа хўжалигининг бир ярим минг уйли «Гулистон» қишлоғида Мамат бобо Юсупов хонадони бор. Мамат бобони қишлоқдошлари ҳурмат ва фахр билан «Чинор бобо» деб аташади. Бунинг боиси бор, албатта. Бобо яқинда тўқсон тўққиз ёшни қаршилади. Отахоннинг туғилган куни билан табриклагани фарзандлари, набираларию эваралари, дўсту биродарлари келди. Бобо уларни ҳасса таянган ҳолда эмас, аксинча ёшлардек шаҳдам, қувноқ, бардам бақувват кутиб олди.

Ҳа, қарийб асрни қаршилаётган отахон тирик тарихнинг ўзи. У кишининг сўзларидан ҳақиқат бўй чўзади, ўтмиш бутун бўй-басти билан кўз ўнгимизда гавдаланади.

— Мен 1898 йилда ҳозирги Чимқўрғон сув омбори тагида қолиб кетган Дўнг Санчиқул қишлоғида туғилганман. Ўша пайтлари қишлоғимиз Чироқчи беклигига қарашли эди, — дейди отахон. — Ота-оналарим камбағал кишилар бўлганлиги сабабли ҳам бир парча нон топиб, ота-онамга кўмакдош бўлиш учун ёшлигимдан ишга ўрганганман. Етти киши қилган ишни бир ўзим уддалаб ташлардим. Қишлоғимизда бир бой киши бўларди. Бир куни саккиз кишини бошлаб қишлоқ чеккасидаги буғдойни ўрдиргани чиқди. Ёнимда Ампомиш келбатли етти йигит турибди. Менга эса, Худо баланд гавдаю қомат бермаган. Ҳаммамизнинг қўлимизда янги чархланган ўроқ. Ҳалиги азамат етти йигит ҳам қўлларидаги ўроқларни ўйнатиб буғдойни бирпасда саранжонлаймиз деб туришди. Биламан, бой ота менга беписанд назар ташлади, шу сабабдан бўлса керак, иш ҳақимни ҳам паст белгилади. Бу эса ҳамиятимга тегди. Ахир, йигит кишида ҳамият, ғурур бўлсин экан-да. Секин бой отанинг ёнига бордим:

—Кечирасиз, бой ота, бир гап айтмоқчиман. Буғдой ўрадиган далани тенг иккига бўлсангиз. Ярмини мана бу йигитларга, ярмини менга берсангиз. Агар шу еттовидан орқада қолсам— номимни бошқа қўяман, —дедим.

Бой ота буни кутмаган эканми, бир зум анграйиб қолди. Сўнгра менинг қадди-қоматимга, қайта кўз ташлаб, етти кишининг қиладиган ишини бир ўзим уддалашимга кўзи етмади чоғи мийиғида кулди.

— Нонни катта есанг ҳам, гапни катта гапирма, — деди.

— Ҳа, энди бир айтдимда. Менга ишонмаяпсизми, бой ота,— дедим.

— Ундай бўлса бир шартим бор, Юсупнинг боласи. Ўзингга ажратилган ерни ўришда еттовидан орқада қолсанг, бир қўй берасан.

— Менинг ҳам шартим бор. Агар шу етти йигитдан орқада қолмасам икки қўй берасиз.

— Вой, бунинг гапини қаранглар. Яхши,—агар ишни уддаласанг, сенга иккита қўй бераман, —деди бой.

Албатта, шарт бойлашган одамлар бир-бирига қараб ўтиришмайди, жон-жаҳди билан ишга киришиб ортда қолмаслик пайида бўлишади. Бойнинг етти одами ҳам астойдил ишга киришиб кетишди. Мен ҳам ўзимни ишга урдим. Кечга бориб буғдой ўришда етти одамдан ўзиб кетганимни кўрган бой бир қўй сўйдирди. Келишганимиз бўйича менга қўй берди.

— Отам амир қочган йили онамиз Менгил Аҳмедова билан турмуш қуришган экан, — дея суҳбатини давом эттирди Мамат бобонинг ўғилларидан бири, бутун умрини муаллимликка бағишлаган. Қарши давлат университетида, сўнгра қишлоқлардаги Лутфий номли ўрта мактабда ишлаган, ҳозир пенсияда бўлган Мейли ота Маматов. — Отам ўшанда онамдан ўн ёш катта бўлган эканлар. Иккови бир умр аҳил, бир-бирларини аяб турмуш кечиришди. Онам ниҳоятда ақлли аёл эди. 85 ёшида вафот этдилар. Улар ўн бир фарзанд кўрган эканлар. Ака-укаларимизнинг кўпи гўдаклигида ўлиб кетган. Шулардан тўрт ўғил, бир қиз қолганмиз. Ота-онамиз бизни меҳнатдан қочмайдиган, илмли, ҳалолликни қадрлайдиган кишилар қилиб тарбиялади.

Отанинг катта ўғли Бобонор Маматов ҳозир 70 ёшда. Хўжаликда йигирма йил пахтачилик бригадасига раҳбарлик қилди. Мўл ҳосил кўтаришда ташаббускор бўлиб, илғорлар сафида турди.

Ҳозир вилоят миқёсидаги шахсий пенсияда. Бобонор Маматовнинг ўзи ҳозир катта бобо. Унинг тўрт фарзанди, ўн саккиз невараси бор.

Мамат бобонинг яна бир ўғли Қурбон Маматов ҳозир 67 ёшда, узоқ йиллар хўжаликда илғор сувчи бўлиб ишлади. Ҳозир нафақада.

Учинчи ўғли Мейли Маматовнинг нафақахўр бўлганига ҳам бир неча йил бўлди.

Бобонинг кенжа ўғли, эркатойи бўлган Расул Юсупов эса олий тоифали врач. Гулистон қишлоқ шифокорлик бўлимининг бош шифокори. Бобонинг севимли қизи Ҳалима Юсупова туман марказидаги Ҳ.Олимжон номли мактабда муаллима.

— Отам меҳнаткаш иймон-эътиқодли инсон. Нафақага чиққунича хўжаликда гоҳ ҳосилот раиси, гоҳ мироб бўлиб ишладилар. Миробликдан нафақага чиқдилар, — дейди Расул Юсупов. — Пенсияга чиққандан кейин ҳам, айрим одамлардек, энди бўлди: болаларимни улғайтирдим деб ўтириб қолган эмаслар. Уй ишларига аралашмасалар, бирор сотих ерни беллаб ағдариб бирор нарса экиб кўкартирмасалар кўнгли тиниб-тинчимайдиганлардан. Ишонасизми, отам шу ёшлари давомида бирор марта касалхонага тушмаган. Уғлим, бирор ерим оғриди, деб шикоят ҳам қилмаганлар. Яқингача от сақлаб, от минардилар. Ҳозир ҳам кўча-кўйга, маракаю маросимларга ўзлари бориб келаверадилар, рўзани, намозни канда қилмайдилар. Отамнинг умрлари ҳаммамиз учун фахр, намуна.

— Ҳой, Нурия, қоғоз-қалам олиб кел-чи, отамнинг невара-чевараларини бир ҳисоблаб кўрайлик, — дейди Мейли Маматов ҳовлида юмуш билан юрган невараларидан бирига.

Отанинг фарзандлари жамул-жам бўлиб, неваралар сонини дафтарга туширдилар. Бобонор бобода тўртта, Қурбон бобою Мейли бобо ҳамда Расул ва Ҳалималарнинг ҳар бирида еттитадан фарзанд. Сўнгра чеваралар ҳисоб-китоби бўлади. Чеваралар сони оз эмас, қирқ бешта экан. Бунинг устига яна икки эвара ҳам бор. Юсуповлар хонадонидан олий маълумотли, халқ хўжалигининг турли соҳаларида ишлаётган кишиларнинг ўзи 18 нафар экан, оиланинг беш нафар вакили турли техникумларни тамомлаган бўлса, 8 невара эса олийгоҳларда таълим олишаяпти.

Мамат бобонинг фарзандларигина эмас, неваралари ҳам ўз меҳнатларию ажойиб инсоний фазилатлари билан обрў-эътибор топаётган кишилардир. Дўстқобил Маматов милиция капитани, Қарши шаҳар ички ишлар бўлимида бош участка инспектори, Фахри Маматов — Қарши электр узатиш станциясида етакчи муҳандис, Бобоқул Маматов— Нишон механизация кўчма қурилиш корхонасида бош ҳисобчи, Зафар Маматов агроном, Феруза, Нурия Маматовалар олий маълумотли мураббийлар...

Бобонинг куёвларидан Канжа Жўраев туманда танилган жарроҳлардан бўлса, Чори Шоимов вилоят дорихоналар бошқармасида етакчи мутахассис бўлиб ишламоқда. Оиланинг саккиз нафар фарзанди муаллим. Бир сўз билан айтганда, невараларнинг бари оила шаънини улуғлаб, ўз меҳнатлари билан боболарига муносиб фарзанд бўлиб, унинг номига янги шон-шуҳрат қўшмоқдалар.

«Гулистон» қишлоғининг марказида бир туп улкан чинор бор. Бу дарахтнинг ён шохлари бақувват, замин бағрига сингиб кетган, илдизи ундан ҳам мустаҳкам. Одамларни бағрига чорлайди. Дарахтлар аро мағрур қад ростлаб туради.

Мен ҳам Мамат бобо Юсуповни ана шу азамат чинорга ўхшатаман. Отахон ўзининг ажойиб умри, меҳнаткаш, ҳалол фарзандларию неваралари билан обрў топмоқда. Зеро, 5 фарзанд, 32 невараю 45 чевара, 2 нафар эваранинг отахонига — ҳавас қилмай бўладими?!

Абдулла БОБОЁРОВ.

ҲАЛОЛ ХИЗМАТ ҚИЛГАН МУРОДГА ЕТУР

Республикамизда савдо хизматини яхшилаш давр талаби. Бу борада ҳукуматимиз томонидан чиқарилган қарорлар савдо тизимидаги ўзгаришларнинг йўналишини белгилаб бермоқда. Бунинг натижасида савдо соҳасида бирмунча ўзгаришлар юз бермоқда. Буни Сирдарё вилоятида ҳам яққол кўриш мумкин. Сирдарёда ҳиссадорлик матлубот жамиятлари уюшмаси вилоятдаги 25 та ҳиссадорлик матлубот жамиятини ўз ичига олган. Уларга қарашли 326 та савдо шохобчалари аҳолига намунали савдо хизмати кўрсатиб келмоқда. Жумладан, ўтган йили савдо тармоқлари орқали аҳолига 28717 тонна ун, 269 тонна ўсимлик ёғи, 1289 тонна шакар, 193 тонна макарон маҳсулотлари, 53 тонна чой ва 300 тонна совун сотилди.

Айни кунларда вилоятда ноозиқ-овқат маҳсулотлари савдоси ҳам қизғин. Аҳоли талабини тўлароқ қондириш мақсадида ўтган йилнинг ноябрь-декабрь ойларида мебель, трикотаж, маданий ва хўжалик моллари — жами 15 миллион сўмлик маҳсулот келтирилиб, улар ҳозирги кунда савдо шохобчаларига чиқарилиб, аҳолига сотилмоқда.

Ҳиссадорлик жамиятлари уюшмаси раҳбарияти вилоят аҳлини республикамизда камёб бўлган маҳсулотлар билан таъминлаш борасида бир қатор тадбирларни кўрмоқда. Жумладан, Россияга қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари жўнатилиб, ўрнига қурилиш материаллари, шиналар ва бошқа зурур моллар олиб келинмоқда.

Аҳоли қўлидаги ортиқча хўжалик маҳсулотларини сотиб олиш йўлга қўйилмоқда. Шу мақсадда, 13 та улгуржи-чакана савдо харид бозорлари ташкил этилган. Ўтган йили улар орқали аҳолидан 541 тонна гўшт, 718 тонна картошка, 2673 тонна сабзавот, 386 тонна хўл мева, 211 тонна дон, 91 тонна асал ва 192 минг дона тухум сотиб олиниб, ўрнига озиқ-овқат ва бошқа зурурий маҳсулотлар етказиб берилди. 1997 йилда уюшма ишлаб чиқариш корхоналаридан 8,4 миллион сўмлик ноозиқ-овқат маҳсулотлари сотиб олиш учун 124 та шартнома тузган. Шунингдек, хорижий ҳамкорлар билан ишлаш ҳам яхши йўлга қўйилган. Жумладан, Сайхунобод туманида Эрон Ислом республикасининг «Пая-Тедгисрат» фирмаси билан биргаликда «Сайхун-Пайя» қўшма корхонаси ташкил этилган. Жорий йилда бу ерда 1800 тонна томат пастаси тайёрланади.

Айни кунларда Гулистон шаҳридаги «Баҳор» давлат хўжалигидаги макарон маҳсулотлари ишлаб чиқариш цехида бир ойда 4,5-5 тонна макарон тайёрланиб, савдо дўконларига етказиб берилмоқда.

* * *

СУРАТЛАРДА: қандолат цехи ишчиси Шахобиддин Турсунов ва нон цехи ишчиси Зулфия Усмоновалар.

Б.ТЎРАЕВ олган суратлар (ЎзА).

ЗИЁХОНА СОҲИБАСИ

Маданиятимиз фидойилари

Ҳаёт ташвишлари билан бўлиб, китоб мутолаа қилувчилар камайгандек туюлади. Бироқ шундай масканлар борки, бу ерда китобга, кутубхонага бўлган илиқ муносабатни кўриб, беихтиёр қувонасиз. Ғиждувон туманидаги Абдухолиқ Ғиждувоний номли жамоа хўжалигида бўлган киши ана шундай иштиёқни дарҳол пайқайди. Зеро, туман марказий кутубхонасига қарашли Ҳаловат Бобоева мудиралик қилаётган нурхона ҳамиша гавжум.

Султон Жўраев, Эсон Одилов, Олия Ҳамроева, Тоҳир Темиров, Роҳат Бобожонова, Муҳаббат Абдуллаева, Зилола Жўраева... Турли касб ва ёшдаги китобхонлар номини санаб адоғига етиш қийин. Улар 650 нафардан зиёд. Кутубхонага яқин мактаблардан ҳам ўқувчилар келиб туришади. Ўтказилаётган тадбирлар-суҳбат, мунозара, китоблар шарҳи, йиғинларнинг мавзуси ранг-баранг. Шу боис Ҳ.Бобоеванинг қўли-қўлига тегмайди. Доим ёзув-чизув ёки тайёргарлик ишлари билан банд.

— Ҳозирги китобхоннинг дидди нозик, ташвишлар кўпайгандир? — дея берган саволимизга зиёхона соҳибаси шундай жавоб берди:

— Ташвишсиз кун йўқ, аммо бу менга ҳузур-ҳаловат бағишлайди. Одамлар қалбига зиё таратишни жону дилимдан севаман. Ҳозирги пайтда миллий қадриятлар, мустақиллигимиз берган неъматлар мавзуида кўп тадбирлар уюштиряпмиз.

Кутубхонада ўтказилган «Юксак маънавият — келажак пойдевори» мавзусидаги суҳбат-мунозара айниқса қизиқарли бўлди. Бухоронинг 2500 йиллиги, шунингдек ёзувчи, шоирларнинг юбилейлари муносабати билан тайёрланган альбомлар, кўзгазмалар оз эмас. Буларнинг барчаси тажрибали кутубхоначи Ҳаловатнинг беҳаловат меҳнати, изланиши маҳсулидир. Зеро, ташвиш чекканга омад кулиб боқади.

Баҳодир ЭГАМОВ.

Саломатлик — туман бойлик

ДОРИ-ДАРМОНСИЗ ШИФО

Андижон давлат тиббиёт институти шифохонаси сув билан даволаш бўлимининг ўн беш йиллик фаолияти якунига кўра бу даргоҳда республикамизнинг турли вилоятларидан келган 40 минг нафар бемор ўз саломатлигини тиклаган. Беморлар бу ерда дори-дармон ишлатмасдан халқ табобати, физиотерапия, жисмоний машқлар ҳамда минерал сувларда чўмилтириш орқали даволанади.

Бўлим ҳовлисидаги шифобахш булоқ суви ўзининг таркибий жиҳатидан Шимолий Кавказдаги машҳур Железноводск минерал сувига яқин туради. Шунингдек, маҳаллий тиббиёт ходимлари қадимий Шарқ даволаш усулларини ўрганиш бўйича ҳам чуқур илмий тадқиқот ишларини олиб бормоқда ва улардан нафас қисиш касаллигини даволашда муваффақиятли фойдаланмоқда.

Андижон шифокорларининг иш тажрибалари бошқа жойларда ҳам машҳурдир. Сув билан даволаш бўлимида олти марта республика конференцияси ва икки марта МДҲ республикалари ҳамда Финляндия, Туркия ва Яқин Шарқ мамлакатлари олимлари ва врачлари иштирокида халқаро анжуман ўтказилди.

К. НИЗОМОВ, ЎзА.

БАЛИҚ УМРИ

Балиқлар ичида энг умри қисқаси цинолебиасдир. У Жанубий Американинг ёмғир мавсумидагина обиҳаётга тўладиган ҳавзаларда яшайди. Қурғоқчилик бошланиши арафасида цинолебиас ботқоқ ичига тухум қўяди. Сув ҳавзаси қуриши ҳамон балиқлар ҳалок бўлади, лекин увилдириқ тупроқ остида бир неча ой сақлана олади. Яна сув пайдо бўлиши билан увилдиқ балиққа айланиб, икки-уч ой ичида вояга етади ва насл қолдиришга улгуради.

Неча минг йилдирки, бундай авлодлар алмашуви давом этиб келмоқда. Цинолебиас умри бир неча ойгина бўлса, сув тагида нур сочиб турувчи анчоуслар бир йилга яқин яшайди, холос. Букри-думалоқ эса икки-икки ярим йил умр кўради. Қадимги Юнонистонда ва Румда севиб тановул қилинган хамса балиғи эса уч йилдан кўп яшамайди. У асосан Қора денгизда учрайди.

5-7, 8-15 йил яшайдиган балиқлар талайгина. 25-30 йил умр кўрадиганлари ҳам оз эмас. Акулалар ҳам шулар жумласидандир.

Хонакилаштирилган олтин балиқлар умри эса 30-35 йилга етиши мумкин. Лаққа балиқ ҳам 40 йилгача яшай олади. Ақидаларга қараганда сазан 100, ҳаттоки 200 йил умр кўради. Лекин ихтиологлар-балиқшунослар унинг умри 40-45 йилдан ошмайди, дейишмоқда.

Балиқлар ичида энг узоқ умр кўрадиганлардан бири чўртанбалиқдир. Афсоналардан бирида қайд этилишича, император Фридрих II Барбаросса 1230 йили битта чўртанбалиқни ҳалқалаб қўллардан бирига қўйиб юборган. Ўша балиқ 267 йилдан сўнг, яъни 1497 йили ушлаб олинган. Унинг суяклари ва ҳалқаси Мангеймда сақланиб келинмоқда.

Тадқиқотчилар воқеани шубҳа остига олиб обдон текширув ўтказишди. Ҳалқада шундай ёзув бор эди: «Мен 1230 йили 5 октябрь куни Фридрих II ўз қўли билан ҳовузга қўйиб юборган балиқман». Тарихий ҳужжатларни ўрганиш яна шуни кўрсатадики, ушбу санада император Италияда бўлган экан. Бундан ташқари умуртқа суяклари ниҳоятда кўп бўлиб, уларнинг битта балиққа тегишли бўлиши эҳтимолдан йироқдир.

Нима бўлганда ҳам чўртанбалиқ бемалол юз йил умр кўришига ихтиологлар заррача шубҳаланишмайди. Бўйи 9 метр, вазни 4 тоннагача борадиган оқ бақра-белуга ҳам аср юзини кўриши мумкин. Афтидан, ушбу икки балиқ энг узоқ умр кўрадиганларидандир.

Шермуҳаммад ЙЎЛДОШ ўғли.

ЯЛАНҒОЧГА СОВҒА

Шунақаси ҳам бўлади

Мюнхендаги хусусий радиостанциялардан бири кийим-бошсиз югуриб келганларга нуфузли ҳордиқ масканларига йўлланма беришини эълон қилди. Кўпчилик радиотингловчилар буни шунчаки ҳазил деб тушунишгани аниқ. Лекин ҳаво совуқ бўлишига қарамай қип-яланғоч ҳолда радиостанцияга етиб келган талаба Малайзияга йўлланма соҳиби бўлди. Фақат калта иштонда югуриб келган студент қиз ва йигит эса Крит оролида ҳордиқ чиқариш ҳуқуқини қўлга киритишди.

ЭНГ ҚЎҲНА ШОЛИПОЯ

Қадимшунослар Шарқий Хитойдаги Сучжоу шаҳри яқинида энг қўҳна шолипояни топишди. Олимларнинг эътироф қилишларича, бу шолипоя Японияда топилганидан уч ярим минг йил олдин пайдо бўлгандир. Шолипоя яқинида суғориш иншоотлари ҳам сақланиб қолган. Маълум бўлишича, қудуқлардан чиққан сув ариқчалар орқали шолипояга оқизилган.

Шу тариқа Янцзи дарёсининг қуйи қисми илк шоличилик ўчоқларидан бири эканлиги яна бир карра тасдиқланди.

Инсон ва табиат

ОСМОНДАН ТУШГАН НОНУШТА

Самарқандлик тажрибали овчи Николай Иванович Дузинскийни анчадан буён Зомин ўрмон хўжалигига таклиф этишаётганди. Негаки, бу ерда кўпайиб қолган бўрилар галаси чорвачиликка ва ҳайвонот оламига сезиларли зарар етказа бошлаганди.

... Бу сафар бўриларни ҳаводан туриб овлашга қарор қилинди. МИ-4 вертолёти арчазор узра учиб ўтди. Айнан мана шундай пана жойларда йиртқичлар яширениши мумкин эди. Ҳақиқатан ҳам шундай бўлиб чиқди. Қисқа фурсат ичида бир неча йиртқич ов қилиниб, жасади вертолёт ичига олиб чиқилди. Кутилмаганда яккам-дуккам арчалар ўсиб турган ва қор билан қопланган тоғ ёнбағрида каттакон қўнғир айиқ кўзга ташланди. Қиш чилласида бундай ҳолат камдан-кам учрайди. Одатда айиқлар ўз уяларида узоқ уйқуга кетган бўлади. Афтидан кимдир уни безовта қилган ёки очлик уяни тарк этишга мажбур этган. Бемаҳал уйқудан уйғонган бундай айиқлар жуда хавфли бўлиб, қўй подаларига, йилқиларга ва бошқа жониворларга ҳужум қилиши мумкин. Тажрибали овчи харитада айиқ турган жойга белги қўйиб, овни давом эттирди. Пешингача яна тўртта бўри овланди. Иккитаси теридан чиқарилди. Учувчилар бўри гўшти вертолётга юклангандан бироз норози бўлишди. Лекин тажрибали овчи индамай қўя қолди. — Орқага қайтишда учувчилардан айиқ билан учрашган жойдан ўтишни илтимос қилдим, - дейди Н. Дузинский.

Очиққан айиқ узоққа кетмаган экан. Узун панжалари билан у дарахтлар пўстлоғини юлиб, турли ҳашаротлар тухумларини чайнаб кетаётган эди. Мотор овозини эшитиб айиқ чалқанчасига ётиб олди ва панжасини юқори қаратди. Вертолёт эшиги очилиб қўрғошин ўқ ўрнида айиққа бўрининг теридан чиқарилган иккита сони ташланди. Сўнгра машина яна кўкка ўрлаб, чўққи ортига ўтиб кетди.

Кейинги куни экипаж аъзолари яна кечаги жойдан учиб ўтишди. Бу сафар айиқ пасталаётган вертолётни кўриб чўчимади. Аксинча, гавдасини ростлаб диққат билан кузата бошлади. Унинг тайёргина нонушта кутаётгани яққол сезилиб турарди..

Қўнғир айиқ Тянь-Шаннинг ғарбий тизмаларида анча кенг тарқалган. У кўпроқ ўсимликлар билан овқатланади. Кўкламда ва ёзнинг дастлабки ойларида кўпроқ ўтлоқларда кун кечирса, кузда тоғ этакларига тушиб ўрик, олча, ёввойи олма, нок, ёнғоқ ейишни хуш кўради. Ёввойи асалари асалини ҳам жон деб тановул қилади. Баъзан тоғда урчитилаётган асаларилар уяларига ҳужум қилади. Лекин инсонни кўриб қолса, тезда жўнаб қолади.

Қўнғир айиқ Ўзбекистоннинг «Қизил китоби»га киритилган бўлиб, уни овлаш таъқиқланган.

М. МАХМУТОВ. табиатшунос.

БИЛИБ ҚЎЙГАН ЯХШИ

● Жанубий Африканинг Кейптаун шаҳрида баҳоси 130 АҚШ доллари турадиган янги радио аппаратини ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Қизиғи шундаки, уни электр тармоғига улаш ёки унга электр батареяси қўйиш шарт эмас. Фақат мўъжаз радионинг махсус қулоғи ярим дақиқа буралса, бас. Кашфиёт муаллифи Англиялик Тревору Бейлисдир. Мутахассисларнинг таъкидлашича, Африка қитъасининг кўп жойларига ҳали электр етиб бормаган. Бу мазкур радиоаппаратга бўлган талабнинг барқарор сақланишига кафолатдир.

* * *

● Сигир сутининг тез уйқуга кетишда ёрдам бериши барчага маълум. Финляндия олимларининг тадқиқоти шуни кўрсатдики, ҳақиқатан ҳам сигир сути уйқу дорисини ўташи мумкин экан. Бунинг учун сигирни кундузи эмас, балки, тунда соғиш кифоя. Маълум бўлишича, кечаси соғилган сут таркибида одамларни хотиржам қиладиган мелотонин моддаси кўпроқ сақланиб қолар экан.

* * *

● Сунъий йўлдош алоқасидан фойдаланиш аллақачон кишилар турмуш тарзининг узвий қисмига айланиб кетган. Қарийб барча ишбилармон кишиларнинг ёнида йўлдош алоқали кўчма телефонни учратиш мумкин. Бу хил қулай алоқа воситаларининг янги турлари ҳам кўпайиб бораётир. Финляндиянинг «Нокиа» концерни ишлаб чиқарган янги алоқа қурилмасини бу борада ҳақиқий кашфиёт деса бўлади. Гап шундаки, бемалол чўнтакка жойланадиган телефон аппарати айни пайтда жажжи компьютер ҳамдир. У дунёнинг исталган бурчагидан юборилган факсни қабул қилиб, жажжи экранга чиқаради. У билан Интернет ва бошқа халқаро ахборот тизимларига ҳам кириш имконияти бор. Шунингдек, ундан электрон ён дафтарча, телефон архиви ва ҳисоблагич сифатида ҳам фойдаланса бўлади.

Хўжалик, корхона, ташкилотлар ҳисобчилари диққатига

«Узпахтасаноатсотиш» уюшмаси томонидан муомалага чиқарилган қуйидаги векселлар йўқолганлиги муносабати билан муомаладан тўхтатилади:

— серияси ПС-003 тартиб рақами — Б 3310186 қиймати — 50000 сўмлик;
— серияси ПС-003 тартиб рақами — В 3216177 қиймати — 100000 сўмлик;
— серияси ПС-003 тартиб рақами — Г 3101345 қиймати — 500000 сўмлик.

Бош муҳаррир Неъмат ЁҚУБОВ

Таҳрир ҳайъати: Маркс ЖУМАНИЁЗОВ, Расулмат ҲУСАНОВ, Маҳмуд МИРЗАЕВ, Эркул ЗИКРИЁЕВ, Сиддиқжон МУҲАМЕДЖОНОВ, Мирғиёс ҚАЮМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Суннатилла САЙДАЛИЕВ, Обиджон ҒОФУРОВ (масъул котиб), Равшан БОБОМУҲАМЕДОВ.

ҲОМИЙ:
«Ўзқишлоқхўжаликтаъминоттузатиш» давлат—ширкат қўмитаси

«Қишлоқ ҳаёти» — «Қишлоқ ҳақиқати» газетасининг вориси

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР, Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 33-16-27. Масъул котиб — 33-09-93. Деҳқончилик бўлими — 36-56-35, 36-54-51. Ижтимоий ҳаёт бўлими — 36-56-34. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими —36-56-36. Ахборот ва спорт бўлими — 36-54-54. Шикоят, хат ва маъмурий органлар бўлими — 36-54-52.

Рўйхатдан ўтиш тартиб рақами 6. Буюртма Г— 074, ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 19.30

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. 1 2 3 3 4 6.